

OBSAH

- **Sociálne poistenie**

Zmeny v oblasti platenia poistného na sociálne poistenie od 1. januára 2011

- **Nemocenské poistenie**

Materské po novom od 1. januára 2011

- **Garančné poistenie a poistenie v nezamestnanosti**

Dávka garančného poistenia a dávka v nezamestnanosti od 1. januára 2011

- **Úrazové poistenie**

Novela zákona o úrazovom poistení a maximálne sumy úrazových dávok platné od 1. januára 2011

- **Európska únia**

Systém sociálneho poistenia na Cypre (II)

- **Trh práce**

Zákonník práce verzus nezamestnanosť

Sociálne poistenie

Zmeny v oblasti platenia poistného na sociálne poistenie od 1. januára 2011

Prvého januára 2011 nadobudol účinnosť zákon č. 543/2010 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „novela“).

Zmeny týkajúce sa zamestnanca a zamestnávateľa

Podľa zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení (ďalej len „zákon“) v znení účinnom do 31. decembra 2010 zamestnancom bola fyzická osoba podľa taxatívneho výpočtu v § 4 zákona účinného do 31. decembra 2010. To znamená, že fyzické osoby, ktoré mali na účely sociálneho poistenia postavenie zamestnanca, boli v zákone presne vymenované, napríklad fyzická osoba v pracovnom pomere, v štátnozamestnaneckom pomere, v služobnom pomere. Podľa novely zákona účinnej od 1. januára 2011 **postavenie zamestnanca** v sociálnom poistení má každá fyzická osoba v právnom vzťahu, ktorý jej zakladá právo na príjem zdaňovaný podľa § 5 ods. 1 písm. a) až h) a ods. 2 a 3 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov (ďalej len „príjem zo závislej činnosti“), okrem fyzickej osoby v právnom vzťahu na základe dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru, žiaka strednej školy a študenta vysokej školy pri praktickom vyučovaní v období odbornej (výrobnej) praxe a v prípade posúdenia postavenia zamestnanca s nepravidelným príjmom okrem člena volebnej komisie. Podmienkami nadobudnutia postavenia zamestnanca od 1. januára 2011 je teda existencia právneho vzťahu a existencia práva na príjem zo závislej činnosti, vyplývajúceho z tohto právneho vzťahu. Obe podmienky musia byť splnené súčasne.

Zamestnanec, ktorý je v právnom vzťahu, ktorý mu zakladá právo na pravidelný mesačný príjem, je zamestnancom na účely nemocenského poistenia, dôchodkového poistenia a poistenia v nezamestnanosti. Zamestnanec v právnom vzťahu, ktorý mu zakladá právo na nepravidelný príjem, je zamestnancom len na účely dôchodkového poistenia. Pravidelný mesačný príjem zo závislej činnosti je mzda, plat, odmena alebo iný príjem zamestnanca, ktorý je splatný pozadu za mesačné obdobie, a to najneskôr do konca nasledujúceho mesiaca. Za pravidelný mesačný príjem sa považuje aj mzda, plat, odmena alebo iný príjem zamestnanca, ktorých splatnosť je dohodnutá v kolektívnej zmluve, v pracovnej zmluve alebo v inom dokumente inak, napríklad za tri mesačné obdobia pozadu. Za mesačné obdobie sa považuje kalendárny mesiac. Nepravidelný príjem zo závislej činnosti je príjem zamestnanca zo závislej činnosti, ktorý nie je pravidelným mesačným príjmom zo závislej činnosti.

Do okruhu pravidelne mesačne odmeňovaných osôb patrí v zásade okruh zamestnancov, ktorí boli zamestnancami na účely sociálneho poistenia do 31. decembra 2010. Od 1. januára 2011 sa teda zamestnancami stali aj niektoré fyzické osoby, ktoré do 31. decembra 2010 toto postavenie nemali, napríklad konatelia s. r. o., členovia štatutárnych orgánov, správnych a dozorných rád, spoločníci s. r. o., ktorí za výkon funkcie dostávajú odmenu. V prevažnej väčšine ide o zamestnancov s nepravidelným príjmom, ktorí majú postavenie zamestnancov len na účely dôchodkového poistenia. Fyzické osoby a právnické osoby, ktoré sú im povinné poskytovať príjem, majú v sociálnom poistení postavenie zamestnávateľov a z toho plynúce povinnosti. Fyzické osoby v právnom vzťahu na základe dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru zostávajú zamestnancami na účely

úrazového a garančného poistenia, a teda ich zamestnávateľ je povinný za ne platiť a odvádzať len poistné na úrazové poistenie a poistné na garančné poistenie.

K zmene na základe novely došlo aj v súvislosti s **povinným poistením v nezamestnanosti zamestnanca**. Podľa zákona účinného do 31. decembra 2010 v súvislosti s priznaním dôchodkovej dávky poistenie v nezamestnanosti sa nevzťahovalo na fyzickú osobu, ktorej bol priznaný starobný dôchodok, predčasný starobný dôchodok alebo invalidný dôchodok z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70 %. Od 1. januára 2011 sa k týmto dôchodkovým dávkam pridružil aj invalidný dôchodok, ak fyzická osoba dovŕšila dôchodkový vek. To znamená, že ak má povinne poistený zamestnanec priznaný invalidný dôchodok s akýmkoľvek percentom poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť a dovŕšil dôchodkový vek, dňom, keď nastanú obe skutočnosti (priznanie invalidného dôchodku aj dovŕšenie dôchodkového veku), sa na neho nevzťahuje poistenie v nezamestnanosti a ako zamestnanec neplatí poistné na poistenie v nezamestnanosti; ani jeho zamestnávateľ za neho neplatí a neodvádza poistné na poistenie v nezamestnanosti.

Povinné poistenie zamestnanca na základe novely vzniká odo dňa vzniku právneho vzťahu, ktorý zakladá právo na príjem zo závislej činnosti. Povinné poistenie zamestnanca zaniká dňom zániku právneho vzťahu, ktorý mu zakladá právo na príjem zo závislej činnosti. Zmena v odmeňovaní zamestnanca z pravidelného mesačného príjmu na nepravidelný príjem alebo naopak spôsobuje zánik a následný vznik povinného poistenia zamestnanca. Z toho vyplýva aj povinnosť zamestnávateľa takéhoto zamestnanca odhlásiť z registra poistencov a sporiteľov starobného dôchodkového sporenia a následne ho do tohto registra prihlásiť. To znamená, že zamestnancovi s pravidelným mesačným príjmom, ktorý je povinne nemocensky poistený, povinne dôchodkovo poistený a povinne poistený v nezamestnanosti, ktorému právny vzťah nezaniká, iba sa mu zmení odmeňovanie na nepravidelný príjem, zaniká povinné nemocenské poistenie, povinné dôchodkové poistenie a povinné poistenie v nezamestnanosti zamestnanca posledným dňom, za ktorý mu patrí pravidelný mesačný príjem. Povinné dôchodkové poistenie zamestnanca s nepravidelným príjmom vzniká tomuto zamestnancovi odo dňa nasledujúceho po dni zániku povinného nemocenského poistenia, povinného dôchodkového poistenia a povinného poistenia v nezamestnanosti. Zamestnancovi s nepravidelným príjmom, ktorý je povinne dôchodkovo poistený a ktorému právny vzťah nezaniká, iba u ktorého nastane zmena odmeňovania na pravidelný mesačný príjem, zaniká povinné dôchodkové poistenie dňom, ktorý predchádza dňu, za ktorý mu patrí pravidelný mesačný príjem. Povinné nemocenské poistenie, povinné dôchodkové poistenie a povinné poistenie v nezamestnanosti zamestnanca vzniká tomuto zamestnancovi odo dňa nasledujúceho po dni zániku povinného dôchodkového poistenia.

Vymeriavací základ zamestnanca, ktorý vykonáva zárobkovú činnosť, je na základe novely od 1. januára 2011 určený ako príjem zo závislej činnosti, plynúci z výkonu tejto zárobkovej činnosti, okrem príjmov, ktoré nie sú predmetom dane alebo sú od dane oslobodené podľa osobitného predpisu, príspevkov na doplnkové dôchodkové sporenie, ktoré platí zamestnávateľ za zamestnanca, a príjmov zamestnanca poskytovaných zamestnávateľom podľa osobitného predpisu. Vymeriavacím základom zamestnanca je aj podiel na zisku vyplatený obchodnou spoločnosťou alebo družstvom zamestnancovi bez účasti na základnom imaní tejto spoločnosti alebo družstva.

Vymeriavací základ zamestnanca s nepravidelným príjmom, teda zamestnanca len na účely dôchodkového poistenia, sa určí týmto spôsobom: ak je takémuto zamestnancovi zúčtovaný príjem zo závislej činnosti počas trvania jeho dôchodkového poistenia, vymeriavací základ je pomerná časť tohto príjmu pripadajúca na každý kalendárny mesiac trvania tohto poistenia v poslednom kalendárnom roku okrem obdobia, za ktoré bolo zaplatené poistné na dôchodkové poistenie z maximálneho vymeriavacieho základu, a vyjmúc mesiac, v ktorom bol tento príjem zúčtovaný.

Zmenou od 1. januára 2011 je **zahŕňanie príjmu, ktorý bol zamestnancovi zúčtovaný po zániku povinného sociálneho poistenia, do vymeriavacieho základu zamestnanca**. Tento príjem, zúčtovaný zamestnancovi s pravidelným mesačným príjmom alebo zamestnancovi s nepravidelným príjmom po zániku sociálneho poistenia, je vymeriavací základ v pomernej časti, pripadajúcej na každý kalendárny mesiac trvania jeho povinného poistenia v poslednom kalendárnom roku trvania povinného poistenia.

Zákonom určená splatnosť poistného na sociálne poistenie pre zamestnávateľa zostáva v platnosti aj po 1. januári 2011 tak, ako bola určená do 31. decembra 2010. Táto splatnosť platí pre poistné na sociálne poistenie pre zamestnávateľa za zamestnancov s pravidelným mesačným príjmom počas trvania ich sociálneho poistenia a pre poistné na úrazové poistenie a poistné na garančné poistenie za fyzické osoby vykonávajúce práce na základe dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru. Toto poistné na sociálne poistenie je teda splatné v deň určený na výplatu príjmov, ktoré sú vymeriavacím základom zamestnanca. Ak je výplata týchto príjmov pre jednotlivé organizačné útvary zamestnávateľa rozložená na rôzne dni, poistné je splatné v deň poslednej výplaty príjmov zúčtovaných za príslušný kalendárny mesiac. Ak nie je taký deň určený, poistné je splatné v posledný deň kalendárneho mesiaca nasledujúceho po mesiaci, za ktorý sa platí poistné. Novela určuje **d'alšiu lehotu splatnosti** poistného na sociálne poistenie v prípade platenia poistného na sociálne poistenie z vymeriavacieho základu zamestnanca s nepravidelným príjmom počas trvania jeho dôchodkového poistenia, v prípade platenia poistného na sociálne poistenie z príjmu plynúceho z neplatného skončenia právneho vzťahu zamestnanca k zamestnávateľovi a v prípade platenia poistného na sociálne poistenie z príjmu zúčtovaného zamestnancovi (s pravidelným mesačným príjmom alebo s nepravidelným príjmom) po skončení povinného sociálneho poistenia. Táto „nová“ splatnosť je určená do ôsmeho dňa kalendárneho mesiaca nasledujúceho po kalendárnom mesiaci, v ktorom bol zúčtovaný príjem.

Povinnosti zamestnávateľa v sociálnom poistení, ktoré platili do 31. decembra 2010, zostávajú novelou zachované. Zamestnanca s nepravidelným príjmom má zamestnávateľ povinnosť prihlásiť a odhlásiť z registra poistencov a sporiteľov starobného dôchodkového sporenia rovnako ako zamestnanca s pravidelným mesačným príjmom, t. j. v rovnakých lehotách, aké platili do 31. decembra 2010. Zamestnávateľia, ktorí sa nimi stali na základe novely účinnej od 1. januára 2011, prihlasovaciu povinnosť do registra zamestnávateľov Sociálnej poisťovne musia splniť do 31. januára 2011. Zamestnávateľ zamestnávajúci zamestnancov s nepravidelným príjmom k 1. januáru 2011 je povinný prihlásiť týchto zamestnancov na účely dôchodkového poistenia do registra poistencov a sporiteľov starobného dôchodkového sporenia najneskôr do 31. januára 2011.

Sadzba poistného na úrazové poistenie 0,8 % z vymeriavacieho základu zostáva až do 31. decembra 2011.

Sociálna poisťovňa pripravila k 1. januáru 2011 **nové tlačivá**. K zmenám došlo na tlačivách „Registračný list FO“, „Registračný list zamestnávateľa“, „Mesačný výkaz poistného a príspevkov“ a „Mesačný výkaz poistného a príspevkov – príloha“. Novým tlačivom na plnenie povinností zamestnávateľa v súvislosti s novou kategóriu zamestnancov s nepravidelným príjmom a v súvislosti s novou splatnosťou poistného na sociálne poistenie je „Výkaz poistného a príspevkov“, ktorého súčasťou je „Výkaz poistného a príspevkov – príloha“.

Zmeny v tlačive „Registračný list FO“ týkajúce sa zamestnávateľa:

- v záhlaví tlačiva zamestnávateľ vyplňa údaj, či ide o zamestnanca s pravidelným mesačným príjmom, resp. o zamestnanca s nepravidelným príjmom,
- nový číselník pre text podľa „Kód činnosti“,
- doplnený číselník pre dôvod prerušenia povinného poistenia, a to v dôsledku neospravedlnenej neprítomnosti pre účasť na štrajku.

Zmeny v tlačive „Registračný list zamestnávateľa“:

- nové okienko „Poistné na garančné poistenie platí“, kde zamestnávateľ označí krížikom buď okienko „áno“ alebo okienko „nie“ podľa toho, či je alebo nie je povinne garančne poistený.

Nové tlačivo „Výkaz poistného a príspevkov“ a „Výkaz poistného a príspevkov – príloha“

Toto tlačivo používa zamestnávateľ, ak vykazuje zamestnanca s pravidelným mesačným príjmom, ktorému bol zúčtovaný príjem po zániku povinného sociálneho poistenia, zamestnanca s nepravidelným príjmom, ktorému bol zúčtovaný príjem počas trvania a po zániku dôchodkového poistenia, a zamestnanca so zúčtovaným príjmom plynúcim z neplatného skončenia právneho vzťahu zamestnanca k zamestnávateľovi.

Tlačivo „Výkaz poistného a príspevkov“ kopíruje aj v súčasnosti používané tlačivo „Mesačný výkaz poistného a príspevkov“, ale s odlišnosťami. V záhlaví tlačiva vyplňa zamestnávateľ okienko „Príjmy zúčtované v mesiaci“, kde uvádza mesiac, v ktorom bol zúčtovaný príjem plynúci z neplatného skončenia právneho vzťahu zamestnanca k zamestnávateľovi alebo príjem zamestnanca po skončení povinného poistenia alebo príjem zamestnanca s nepravidelným príjmom počas trvania jeho dôchodkového poistenia (napr. 042011). V záhlaví je taktiež nové okienko na vyplnenie, a to „číslo výkazu“, ktoré vytvára zamestnávateľ. Pritom rešpektuje štruktúru XX99RRRR, kde XX je mesiac, v ktorom boli zúčtované príjmy, predtlač 99 a RRRR je rok, v ktorom boli zúčtované príjmy (ak napríklad zamestnávateľ zúčtoval zamestnancom príjmy v apríli 2011, číslo výkazu je 04992011). V prípade opravného výkazu poistného a príspevkov uvádza zamestnávateľ číslo riadneho výkazu poistného a príspevkov, ku ktorému podáva opravný výkaz. Číslo výkazu sa uvádza ako špecifický symbol pri platbách poistného a príspevkov.

Aj tlačivo „Výkaz poistného a príspevkov – príloha“ kopíruje v súčasnosti používané tlačivo „Mesačný výkaz poistného a príspevkov – príloha“ s odlišnosťami. Taktiež obsahuje okienko „Príjmy zúčtované v mesiaci“. Oddiel 2 tlačiva obsahuje okienko „Obdobie“, kde zamestnávateľ uvedie obdobie, na ktoré pripadá pomerná časť zúčtovaného príjmu ako vymeriavací základ. Opätovne uvádzame, že v prípade zúčtovania príjmu po zániku povinného poistenia zamestnancovi s pravidelným mesačným príjmom alebo zamestnancovi

s nepravidelným príjmom sa príjem pomerne rozpočíta na každý kalendárny mesiac trvania tohto poistenia v poslednom kalendárnom roku. V prípade zúčtovania príjmu zamestnancovi s nepravidelným príjmom počas trvania dôchodkového poistenia príjem sa pomerne rozpočíta na každý kalendárny mesiac trvania tohto poistenia v poslednom kalendárnom roku vyjmúc mesiac, v ktorom bol príjem zúčtovaný (okrem obdobia, za ktoré bolo zaplatené poistné na dôchodkové poistenie z maximálneho vymeriavacieho základu). Pri zúčtovaní príjmu plynúceho z neplatného skončenia právneho vzťahu zamestnanca k zamestnávateľovi sa príjem pomerne rozpočíta na kalendárne mesiace, za ktoré bol zamestnávateľom poskytnutý. Vymeriavacie základy a jednotlivé sumy poistného na sociálne poistenie za obdobie neplatného skončenia právneho vzťahu zamestnanca k zamestnávateľovi od 1. augusta 2006 do 31. decembra 2008 uvedie zamestnávateľ ako sumár vymeriavacích základov a sumár jednotlivých súm poistného na sociálne poistenie v jednom riadku a v rubrike „Obdobie“ uvedie 122008. Vykázanie na jednotlivé obdobia, na ktoré pripadá pomerná časť zúčtovaného príjmu ako vymeriavací základ, možno urobiť len v prípade, že bol zamestnancovi poskytnutý príjem plynúci z neplatného skončenia právneho vzťahu zamestnanca k zamestnávateľovi za obdobie počnúc 1. augustom 2006. Týmto tlačivom zamestnávateľ nikdy nevykazuje fyzickú osobu vykonávajúcu práce na základe dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru ani zamestnanca s pravidelným mesačným príjmom počas trvania jeho povinného sociálneho poistenia (vykazujú sa na tlačive „Mesačný výkaz poistného a príspevkov“ a „Mesačný výkaz poistného a príspevkov – príloha“).

Zmeny týkajúce sa samostatne zárobkovo činnnej osoby

Kým do 31. decembra 2010 bola samostatne zárobkovo činná osoba definovaná v zákone taxatívnym výpočtom, t. j. boli presne vymedzené osoby, ktoré mali postavenie samostatne zárobkovo činnnej osoby, novela zákona zavádza novú definíciu. Od 1. januára 2011 má **postavenie samostatne zárobkovo činnnej osoby** na účely sociálneho poistenia každá fyzická osoba, ktorá dovŕšila 18 rokov veku a je registrovaná podľa zákona č. 511/1992 Zb. o správe daní a poplatkov a o zmenách v sústave územných finančných orgánov v znení neskorších predpisov. To značí, že má pridelené daňové identifikačné číslo (DIČ) v súvislosti s činnosťou vyplývajúcou z právneho vzťahu, ktorý zakladá dosahovanie príjmu z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti podľa § 6 ods. 1 a 2 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov. Medzi fyzické osoby, ktoré novelou nadobudli postavenie samostatne zárobkovo činnnej osoby, patria napríklad autori, výkonní umelci, zhotoviteľ databázy, majiteľ patentu, majiteľ ochrannej známky za predpokladu, že majú pridelené DIČ a dovŕšili 18 rokov veku. Z postavenia samostatne zárobkovo činnnej osoby na účely sociálneho poistenia je vyňatá fyzická osoba, ktorá má podľa zmluvy o výkone osobnej asistencie vykonávať osobnú asistenciu fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím. Fyzické osoby, ktoré sa k 1. januáru 2011 stali samostatne zárobkovo činnnými osobami na základe novely, nemajú prihlasovaciu povinnosť voči Sociálnej poisťovni. Tá vzniká až vznikom ich povinného nemocenského a povinného dôchodkového poistenia, ktoré nenastáva automaticky nadobudnutím postavenia samostatne zárobkovo činnnej osoby, ale až dosiahnutím určitej zákonom stanovenej hranice príjmov z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti.

Princíp **vzniku a zániku povinného sociálneho poistenia samostatne zárobkovo činnnej osoby** k 1. júlu, resp. k 1. októbru kalendárneho roka, a k 30. júnu, resp. k 30. septembru kalendárneho roka, sa ani novelou nemení. Hranica príjmov z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti rozhodujúca pre vznik, zánik alebo trvanie povinného poistenia samostatne zárobkovo činnnej osoby k 30. júnu 2011 alebo 1. júlu 2011, resp. 30.

septembri 2011 alebo 1. októbri 2011, bude 3 948,72 eura. Samostatne zárobkovo činnéj osobe, ktorá dosiahla za rok 2010 príjmy v sume 3 948,73 eura a viac, vznikne alebo bude naďalej trvať povinné poistenie za predpokladu, že bude mať status samostatne zárobkovo činnéj osoby. Povinné poistenie samostatne zárobkovo činnéj osoby, ktorá má oprávnenie na výkon alebo prevádzkovanie činnosti, zaniká dňom, od ktorého nie je oprávnená na výkon alebo prevádzkovanie činnosti. Povinne poistenej samostatne zárobkovo činnéj osobe, ktorá nemá takéto oprávnenie na výkon činnosti, povinné poistenie zaniká dňom zrušenia registrácie podľa zákona o správe daní a poplatkov, teda dňom zrušenia DIČ. Novela zavádza nový spôsob vzniku povinného poistenia samostatne zárobkovo činnéj osoby. Okrem toho, že poistenie môže samostatne zárobkovo činnéj osobe vzniknúť k 1. júlu alebo k 1. októbri kalendárneho roka, samostatne zárobkovo činnéj osobe vznikne povinné poistenie aj dňom opätovného nadobudnutia postavenia samostatne zárobkovo činnéj osoby, ak k bezprostredne predchádzajúcemu 1. júlu alebo 1. októbri jej príjem zo samostatnej zárobkovej činnosti bol za predchádzajúci rok vyšší ako zákonom ustanovená hranica príjmov. Upozorňujeme, že do úvahy sa berú všetky príjmy z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti, ktoré dosiahla fyzická osoba z postavenia samostatne zárobkovo činnéj osoby. Takáto samostatne zárobkovo činná osoba je povinná sa prihlásiť na povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie samostatne zárobkovo činnéj osoby do ôsmich dní od vzniku týchto poistení.

Novela priniesla **nový dôvod prerušenia** povinného poistenia samostatne zárobkovo činnéj osoby. K prerušeniu povinného poistenia samostatne zárobkovo činnéj osoby dochádza v období, v ktorom má pozastavené prevádzkovanie živnosti, pozastavený výkon činnosti alebo pozastavenú činnosť. Pokým v období do 31. decembra 2010 napríklad živnostníkovi, ktorý mal pozastavenú živnosť, zaniklo jeho povinné poistenie samostatne zárobkovo činnéj osoby, od 1. januára 2011 sa mu pre pozastavenie živnosti prerušuje povinné poistenie samostatne zárobkovo činnéj osoby. Samostatne zárobkovo činná osoba je povinná oznámiť príslušnej pobočke Sociálnej poisťovne prerušenie svojho poistenia z tohto dôvodu do 30 dní od prerušenia.

Ak prerušenie povinného poistenia samostatne zárobkovo činnéj osoby podľa § 26 zákona trvá v rámci jedného obdobia trvania poistenia samostatne zárobkovo činnéj osoby (1. júl kalendárneho roka až 30. jún nasledujúceho kalendárneho roka), samostatne zárobkovo činná osoba sa po skončení prerušenia povinného poistenia opätovne neprihlasuje na povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie. V tomto prípade samostatne zárobkovo činná osoba je povinná Sociálnej poisťovni oznámiť len začiatok a skončenie prerušenia svojho povinného poistenia. Ak prerušenie povinného nemocenského poistenia a povinného dôchodkového poistenia samostatne zárobkovo činnéj osoby presahuje rámec jedného obdobia trvania povinného poistenia samostatne zárobkovo činnéj osoby, samostatne zárobkovo činná osoba je povinná (za predpokladu, že jej povinné poistenie trvá po skončení prerušenia) po skončení prerušenia povinného poistenia opäť sa prihlásiť na povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie. Deň vzniku jej povinného poistenia je deň nasledujúci po poslednom dni trvania prerušenia povinného poistenia. To znamená, že v tomto prípade je samostatne zárobkovo činná osoba povinná oznámiť skončenie prerušenia svojho povinného poistenia a prihlásiť sa na povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie samostatne zárobkovo činnéj osoby. Ak povinne poistenej samostatne zárobkovo činnéj osobe trvá prerušenie jej povinného poistenia a k 30. júnu kalendárneho roka jej povinné poistenie na základe dosiahnutých príjmov zaniká, je povinná oznámiť skončenie prerušenia povinného poistenia a odhlásiť sa z povinného poistenia samostatne zárobkovo činnéj osoby k 30. júnu kalendárneho roka.

Spôsob určenia **vymeriavacieho základu** povinne poistenej samostatne zárobkovo činnnej osoby zostáva aj po 1. januári 2011 rovnaký okrem možnosti znížiť vymeriavací základ o pomernú časť poistného zaplateného na doplnkové dôchodkové sporenie, účelové sporenie a životné poistenie. Nemožnosť znížiť vymeriavací základ sa týka až samostatne zárobkovo činnných osôb, ktorým sa určuje vymeriavací základ najskôr k 1. júlu 2011. Povinne poistené samostatne zárobkovo činnné osoby, ktoré platia poistné na sociálne poistenie od 1. júla 2010, resp. od 1. októbra 2010 zo zníženého vymeriavacieho základu, budú platiť poistné na sociálne poistenie aj po 1. januári 2011 z takto určenej zníženej sumy vymeriavacieho základu. Tie povinne poistené samostatne zárobkovo činnné osoby, ktoré budú mať predĺženú lehotu na podanie daňového priznania za rok 2010, budú v období od 1. júla 2011 do 30. septembra 2011 platiť poistné z vymeriavacieho základu, z ktorého platili poistné na sociálne poistenie do 30. júna 2011. To znamená, že ak platili poistné na sociálne poistenie do 30. júna 2011 zo zníženého vymeriavacieho základu, budú z takto zníženého vymeriavacieho základu platiť poistné na sociálne poistenie za obdobie až do 30. septembra 2011.

Samostatne zárobkovo činnná osoba s účinnosťou od 1. januára 2011 nemá povinnosť predkladať Sociálnej poisťovni **výpis z daňového priznania**, výpis z opravného daňového priznania ani výpis z dodatočného daňového priznania. Sociálna poisťovňa bude získavať tieto údaje od Daňového riaditeľstva Slovenskej republiky. Prvýkrát odpadá táto povinnosť samostatne zárobkovo činnnej osobe pre výpis z daňového priznania za rok 2010. Výpisy, ktoré bola povinná predložiť za predchádzajúce kalendárne roky (2009, 2008, 2007 a i.) a ktoré doposiaľ nepredložila, je povinná predložiť aj po 1. januári 2011.

Sadzba poistného do rezervného fondu solidarity pre povinne nemocensky poistenú a povinne dôchodkovo poistenú samostatne zárobkovo činnnú osobu sa za obdobie od 1. januára 2011 vracia z 2 % na 4,75 %. Poistné do rezervného fondu solidarity budú prvýkrát platiť povinne poistené samostatne zárobkovo činnné osoby s novou sadzbou 4,75 % za obdobie január 2011, ktoré je splatné do 8. februára 2011.

Zmeny v tlačive Registračný list FO týkajúce sa SZČO:

- vypúšťa sa okienko „SK NACE“,
- mení sa číselník pre „Kód činnosti“,
- pribúda povinnosť vyplniť IČO aj DIČ,
- rozširuje sa číselník pre „Dôvod prerušenia“.

Zmeny týkajúce sa dobrovoľne poistenej osoby

S účinnosťou od 1. januára 2011 nemôže byť **dobrovoľne nemocensky poistenou fyzickou osobou** fyzická osoba, ktorá má priznaný starobný dôchodok, predčasný starobný dôchodok alebo invalidný dôchodok z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnnosť o viac ako 70 %. To znamená, že takáto fyzická osoba sa v období od 1. januára 2011 nemôže prihlásiť na dobrovoľné nemocenské poistenie. V prípade, že v období po 1. januári 2011 fyzickej osobe počas trvania dobrovoľného nemocenského poistenia bude jedna z týchto dôchodkových dávok priznaná, jej dobrovoľné nemocenské poistenie zanikne zo zákona odo dňa priznania danej dôchodkovej dávky. Takáto fyzická osoba nie je v tomto prípade povinná odhlásiť sa z dobrovoľného nemocenského poistenia. Automaticky zo zákona zaniklo dňom 31. decembra 2010 dobrovoľné nemocenské poistenie takej dobrovoľne nemocensky poistenej fyzickej osobe, ktorej bol pred 1. januárom 2011 priznaný starobný dôchodok,

predčasný starobný dôchodok alebo invalidný dôchodok z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70 %. Ani táto fyzická osoba nebola povinná podať odhlášku. Poistné na nemocenské poistenie ako dobrovoľne nemocensky poistená osoba zaplatila naposledy za december 2010 so splatnosťou do 10. januára 2011.

Pre možnosť **dobrovoľného dôchodkového poistenia** je od 1. januára 2011 jednou z podmienok nepriznaný predčasný starobný dôchodok. Fyzickej osobe, ktorá má priznaný predčasný starobný dôchodok, nemôže od 1. januára 2011 vzniknúť dobrovoľné dôchodkové poistenie. Fyzickej osobe, ktorá je dobrovoľne dôchodkovo poistená a v období počnúc 1. januárom 2011 je jej priznaný predčasný starobný dôchodok, dobrovoľné dôchodkové poistenie zanikne zo zákona odo dňa, od ktorého má túto dôchodkovú dávku priznanú. Táto fyzická osoba z dobrovoľného dôchodkového poistenia v tomto prípade nepodáva odhlášku. Dňom 31. decembra 2010 zaniklo automaticky zo zákona, bez odhlasovacej povinnosti, dobrovoľné dôchodkové poistenie tej dobrovoľne dôchodkovo poistenej fyzickej osobe, ktorej bol pred 1. januárom 2011 priznaný predčasný starobný dôchodok. Poistné na dôchodkové poistenie ako dobrovoľne dôchodkovo poistená fyzická osoba zaplatila naposledy za december 2010 so splatnosťou do 10. januára 2011.

Pri **dobrovoľnom poistení v nezamestnanosti** taktiež k 1. januáru 2011 došlo na základe novely ku zmenám. Podľa právnej úpravy účinnnej do 31. decembra 2010 dobrovoľné poistenie v nezamestnanosti sa nevzťahuje na fyzickú osobu, ktorej bol priznaný starobný dôchodok, predčasný starobný dôchodok alebo invalidný dôchodok z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70 %. Od 1. januára 2011 sa dobrovoľné poistenie v nezamestnanosti nevzťahuje ani na fyzickú osobu, ktorej bol priznaný invalidný dôchodok (je nepodstatné, s akým percentom poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť) a ktorá dovŕšila dôchodkový vek. Fyzickej osobe, ktorá má priznaný invalidný dôchodok a dovŕšila dôchodkový vek, nemôže od 1. januára 2011 vzniknúť dobrovoľné poistenie v nezamestnanosti. Dobrovoľné poistenie v nezamestnanosti zaniklo automaticky zo zákona každej dobrovoľne poistenej osobe v nezamestnanosti, ktorá mala k 31. decembru priznaný invalidný dôchodok a pred 1. januárom 2011 dovŕšila dôchodkový vek. Táto fyzická osoba nebola povinná podať odhlášku z tohto poistenia. Poistné na poistenie v nezamestnanosti zaplatila naposledy za december 2010 so splatnosťou do 10. januára 2011.

Zmeny v zaokrúhľovaní vymeriavacieho základu a poistného na sociálne poistenie

S účinnosťou od 1. januára 2011 sa mení spôsob **zaokrúhľovania vymeriavacieho základu**. Kým za obdobie do 31. decembra 2010 sa vymeriavací základ na platenie poistného na sociálne poistenie zaokrúhľoval na celé eurocenty nahor, za obdobie od 1. januára 2011 sa vymeriavací základ zaokrúhľuje na najbližší eurocent nadol. Zdôrazňujeme, že výnimku predstavuje vymeriavací základ povinne poistenej samostatne zárobkovo činnnej osoby, ktorý sa za obdobie do 30. júna 2011 (v prípade predĺženej lehoty na podanie daňového priznania do 30. októbra 2011) zaokrúhľuje na celé eurocenty nahor.

Tiež s účinnosťou od 1. januára 2011 sa mení spôsob **zaokrúhľovania poistného na sociálne poistenie**. Kým za obdobie do 31. decembra 2010 sa poistné na sociálne poistenie zaokrúhľovalo na desať eurocentov nadol, za obdobie od 1. januára 2011 sa poistné na sociálne poistenie zaokrúhľuje na najbližší eurocent nadol (*príklad: poistné v sume 12,598 eura po zaokrúhlení do 31. decembra 2010 = 12,50 eura, po zaokrúhlení od 1. januára 2011 = 12,59 eura*). Prvýkrát sa novým spôsobom zaokrúhľuje poistné na sociálne poistenie za

obdobie január 2011, teda poistné, ktoré je splatné vo februári 2011. **V súvislosti s touto zmenou upozorňujeme odvádzateľov poistného, aby si zmenili trvalý príkaz v banke.**

Zmena obdobia, na ktoré sa určujú sumy maximálnych vymeriavacích základov na platenie poistného na sociálne poistenie

Novelou sa mení **obdobie, na ktoré sa určujú sumy maximálnych vymeriavacích základov**. Kým za obdobie do 31. decembra 2010 sa sumy maximálnych vymeriavacích základov určovali vždy k 1. júlu kalendárneho roka, podľa novely účinnej od 1. januára 2011 sa sumy maximálnych vymeriavacích základov určujú k 1. januáru kalendárneho roka, teda na celý kalendárny rok. Sumy maximálnych vymeriavacích základov, ktoré platia do 31. decembra 2010, zostanú v platnosti celý kalendárny rok 2011. Maximálny vymeriavací základ na platenie poistného na nemocenské poistenie a poistného na garančné poistenie za obdobie od 1. januára 2011 do 31. decembra 2011 je v sume 1 116,75 eura a maximálny vymeriavací základ na platenie poistného na dôchodkové poistenie, poistného na poistenie v nezamestnanosti a poistného do rezervného fondu solidarity je v sume 2 978,00 eura. Nové sumy maximálnych vymeriavacích základov sa určia k 1. januáru 2012.

Zmena sumy minimálneho vymeriavacieho základu na platenie poistného na sociálne poistenie za obdobie od 1. januára 2011

Za obdobie od 1. januára 2011 sa mení **suma minimálneho vymeriavacieho základu** na platenie poistného na sociálne poistenie pre povinne poistenú samostatne zárobkovo činnú osobu a pre dobrovoľne poistenú osobu. Za obdobie do 31. decembra 2010 bol minimálny vymeriavací základ v sume 319,58 eura, za obdobie od 1. januára 2011 sa mení suma minimálneho vymeriavacieho základu na 329,06 eura. Dobrovoľne poistené osoby a povinne poistené samostatne zárobkovo činné osoby, ktoré platia poistné na sociálne poistenie z minimálneho vymeriavacieho základu, zaplatili poistné na sociálne poistenie za december 2010, ktoré bolo splatné do 10. januára 2011, z minimálneho vymeriavacieho základu 319,58 eura. Tie dobrovoľne poistené osoby a povinne poistené samostatne zárobkovo činné osoby, ktoré platia poistné na sociálne poistenie z vymeriavacieho základu 319,58 eura až 329,05 eura, zaplatia prvýkrát za január 2011 poistné na sociálne poistenie z novej sumy minimálneho vymeriavacieho základu 329,06 eura. Toto poistné je splatné do 8. februára 2011. Dobrovoľne poistené osoby v súvislosti so zmenou sumy minimálneho vymeriavacieho základu nie sú povinné oznamovať Sociálnej poisťovni zmenu svojho vymeriavacieho základu na sumu nového minimálneho vymeriavacieho základu. Tým dobrovoľne poisteným osobám, ktoré platia poistné na sociálne poistenie z vymeriavacieho základu 319,58 eura až 329,05 eura, sa za obdobie od 1. januára 2011 automaticky zmení výška ich vymeriavacieho základu na nový minimálny vymeriavací základ 329,06 eura. Rovnaký postup bude platiť aj pre povinne poistené samostatne zárobkovo činné osoby, ktoré platia poistné na sociálne poistenie z vymeriavacieho základu 319,58 eura až 329,05 eura. **V súvislosti s touto zmenou upozorňujeme odvádzateľov poistného, aby upravili svoj trvalý príkaz v banke.**

Zmena v dôchodkovom poistení fyzických osôb starajúcich sa o dieťa v súvislosti s novelou zákona č. 571/2009 Z. z. o rodičovskom príspevku a o zmene a doplnení niektorých zákonov

v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o rodičovskom príspevku“) účinnou od 1. januára 2011

Novelou zákona o rodičovskom príspevku od 1. januára 2011 sa zmenila definícia riadnej starostlivosti, na ktorú odkazuje aj zákon o sociálnom poistení, v časti týkajúcej sa poistencov štátu. Ak fyzické osoby, ktoré sú povinne dôchodkovo poistené z dôvodu starostlivosti o dieťa do šiestich rokov jeho veku alebo o dieťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom od 6 do 18 rokov veku, začnú vykonávať zárobkovú činnosť v období počnúc 1. januárom 2011, už nebudú mať povinnosť sa z tohto dôchodkového poistenia odhlasovať z dôvodu, že sa im skončila riadna starostlivosť o dieťa (tak ako to bolo v období do 31. decembra 2010), pretože podľa novely zákona o rodičovskom príspevku môžu naďalej spĺňať podmienku riadnej starostlivosti. Naďalej však bude platiť, že odo dňa vzniku svojho povinného dôchodkového poistenia zamestnanca alebo samostatne zárobkovo činné osoby tieto osoby nemôžu byť dôchodkovo poistené z dôvodu starostlivosti o dieťa do šiestich rokov jeho veku a o dieťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom od 6 do 18 rokov jeho veku. To znamená, že dôchodkovo poistená fyzická osoba z dôvodu starostlivosti o dieťa, ktorá zabezpečuje riadnu starostlivosť osobne, inou plnoletou fyzickou osobou alebo právnickou osobou, a v tomto období je povinne dôchodkovo poistená ako zamestnanec alebo ako samostatne zárobkovo činná osoba, pretože vykonáva zárobkovú činnosť napríklad v pracovnom pomere alebo vykonáva zárobkovú činnosť povinne nemocensky poistenej a povinne dôchodkovo poistenej samostatne zárobkovo činné osoby, spĺňa podmienku riadnej starostlivosti, a preto nie je povinná podať odhlášku z povinného dôchodkového poistenia poistenca štátu. Nesplňa však jednu z podmienok na dôchodkové poistenie fyzickej osoby starajúcej sa o dieťa; za uvedené obdobie jej dôchodkové poistenie poistenca štátu netrvá a štát za ňu poistné na dôchodkové poistenie a poistné do rezervného fondu solidarity neplatí.

Na webovej stránke Sociálnej poisťovne www.socpoist.sk je k dispozícii nová tabuľka platenia poistného na sociálne poistenie za obdobie od 1. januára 2011, nové kalkulačky na výpočet poistného na sociálne poistenie pre povinne poistenú samostatne zárobkovo činnú osobu a pre dobrovoľne poistenú osobu za obdobie od 1. januára 2011 a nové tlačivá súvisiace s výberom poistného na sociálne poistenie.

Mgr. Andrea Zahoranová
Sociálna poisťovňa, ústredie

Nemocenské poistenie

Materské po novom od 1. januára 2011

Problematika poskytovania materského je teraz natoľko aktuálnou témou, že považujeme za nevyhnutné opäť sa jej venovať a poukázať na zmeny, ktoré od 1. januára 2011 prináša novela zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení (ďalej len „zákon“) v znení neskorších predpisov.

Ako dnes, tak aj zajtra bude sa naša populácia rozrastať či už pomalým alebo rýchlym tempom. V súčasnosti zaznamenávame rast počtu novonarodených detí v porovnaní s uplynulými rokmi. Sprievodným javom vzostupu počtu tehotenstiev a pôrodov je aj rast množstva otázok týkajúcich sa poskytovania nemocenskej dávky materské.

Cieľom príspevku teda je oboznámiť čitateľov so zmenami v poskytovaní materského, ktoré od 1. januára 2011 priniesla novela zákona.

Kvôli ľepšej orientácii uvádzame aj porovnanie s právnym stavom platným do 31. decembra 2010 a niekoľko konkrétnych príkladov.

Podmienky nároku na materské

Rovnako ako predtým nárok na materské si môže uplatniť poistenka, ktorá je tehotná alebo sa stará o narodené dieťa (ďalej len „matka dieťaťa“), ale aj iný poistenec, ktorý dieťa prevzal do starostlivosti (ďalej len „iný poistenec“).

Matke dieťaťa vzniká nárok na materské od začiatku šiesteho týždňa pred očakávaným dňom pôrodu, ktorý určil lekár, najskôr od začiatku ôsmeho týždňa pred týmto dňom a ak porodila skôr, odo dňa pôrodu.

Inému poistencovi vzniká nárok na materské odo dňa prevzatia dieťaťa do starostlivosti.

Iným poistencom, ktorý prevzal dieťa do starostlivosti, môže byť **otec dieťaťa**, resp. **manžel matky dieťaťa**, ak sa matka dieťaťa nemôže o dieťa starať z dôvodu nepriaznivého zdravotného stavu; **otec dieťaťa** po dohode s matkou dieťaťa; prípadne **fyzická osoba**, ak sa stará o dieťa na základe rozhodnutia príslušného orgánu.

V prípade, že matka dieťaťa zomrela, je iným poistencom, ktorý prevezme dieťa do starostlivosti, **otec dieťaťa** alebo **manželka otca dieťaťa**.

Nárok na materské si môže fyzická osoba uplatniť z troch rôznych poistných vzťahov – ako zamestnanec, povinne nemocensky poistená samostatne zárobkovo činná osoba (ďalej len „SZČO“) alebo dobrovoľne nemocensky poistená osoba (ďalej len „DNPO“). Ak si poistenci uplatňujú nárok na materské z viacerých nemocenských poistení, podmienky nároku musia byť splnené z každého nemocenského poistenia samostatne.

Podmienky nároku na materské zostávajú v zásade nezmenené:

- podmienka existencie nemocenského poistenia,
- podmienka 270 dní nemocenského poistenia v posledných dvoch rokoch pred skutočným dňom pôrodu u matky dieťaťa,
- podmienka 270 dní nemocenského poistenia v posledných dvoch rokoch pred prevzatím dieťaťa do starostlivosti u iného poistenca,

- podmienka zaplatenia poistného v správnej výške a včas (iba v prípade SZČO a DNPO),
- podmienka absencie príjmu v období starostlivosti o narodené dieťa (iba v prípade zamestnanca).

Matka dieťaťa, ktorej nemocenské poistenie zaniklo v období tehotenstva, mala pred 1. januárom 2011 nárok na materské aj vtedy, ak ku dňu začiatku šiesteho týždňa pred očakávaným dňom pôrodu určeným lekárom alebo skutočným dňom pôrodu poberala nemocenské alebo ošetrovné. Od 1. januára 2011 má však nárok na materské **už len v prípade**, že jej ku dňu začiatku šiesteho týždňa pred očakávaným dňom pôrodu, ktorý určil lekár, alebo skutočným dňom pôrodu **plynula ochranná lehota**.

Keďže sa však **ochranná lehota** poistenkyne, ktorej nemocenské poistenie zaniklo v období tehotenstva, od 1. januára 2011 **predĺžila** zo 6 mesiacov **na 8 mesiacov**, ak poistenke zaniklo nemocenské poistenie najskôr 31. decembra 2010, uvedená zmena vzhľadom na obdobie tehotenstva neovplyvní vznik nároku na materské.

Nežiaduci vplyv môže mať táto zmena vtedy, keď poistenke zaniklo nemocenské poistenie v prvých týždňoch tehotenstva pred 31. decembrom 2010 a nárok na materské by mal vzniknúť až v roku 2011. V takom prípade začne dňom nasledujúcim po zániku nemocenského poistenia plynúť ochranná lehota v trvaní 6 mesiacov (nie 8 mesiacov) a ku dňu začiatku šiesteho týždňa pred očakávaným dňom pôrodu určeným lekárom už trvať nemusí.

Iný poistenec, ktorý prevzal dieťa do starostlivosti pred 1. januárom 2011, mal nárok na materské aj vtedy, ak nemocenské poistenie netrvalo ani neplynula ochranná lehota, ale v deň prevzatia dieťaťa trval nárok na výplatu nemocenskej dávky (napr. na výplatu nemocenského).

Od 1. januára 2011 inému poistencovi nárok na materské vzniká **už len vtedy**, ak ku dňu prevzatia dieťaťa do starostlivosti trvalo nemocenské poistenie, resp. **plynula ochranná lehota** po zániku nemocenského poistenia.

Príklad

Poistenke zaniklo nemocenské poistenie 30. novembra 2010 v období tehotenstva (skončila pracovný pomer). Prvým decembrom 2010 jej začala plynúť 6-mesačná ochranná lehota, ktorá sa skončí najneskôr 31. mája 2011. Prvého februára 2011, v ochrannej lehote, vznikla poistenke dočasná pracovná neschopnosť (rizikové tehotenstvo) a bude poberať nemocenské. Lekár určil ako očakávaný deň pôrodu 27. júl 2011. Z toho vyplýva, že začiatok šiesteho týždňa pred očakávaným dňom pôrodu určeným lekárom je 15. jún 2011. Aj v prípade, že poistenka bude nemocenské poberať k 15. júnu 2011, nárok na materské jej nevznikne, pretože k tomuto dňu už nebude spĺňať podmienku trvania ochrannej lehoty.

Podstatnou zmenou je **zmena výšky materského** z pôvodných 55 % na **60 %** denného vymeriavacieho základu, resp. pravdepodobného denného vymeriavacieho základu.

Denný vymeriavací základ na určenie výšky materského je podiel súčtu vymeriavacích základov, z ktorých poistenec zaplatil poistné na nemocenské poistenie v rozhodujúcom období, a počtu dní rozhodujúceho obdobia, zaokrúhlený na štyri desatinné miesta nahor.

S účinnosťou od 1. januára 2011 sa rozhodujúce obdobie na zistenie denného vymeriavacieho základu určuje v závislosti **od statusu poistenca** (zamestnanec, SZČO, DNPO) a **dĺžky trvania nemocenského poistenia**.

S účinnosťou od 1. januára 2011 sa určovanie rozhodujúceho obdobia výrazne zmenilo najmä u zamestnanca. Rozhodujúcou skutočnosťou sa stáva dĺžka trvania nemocenského poistenia pred vznikom dôvodu na poskytnutie nemocenskej dávky (aj materského). Ak nemocenské poistenie zamestnanca pred vznikom dôvodu na poskytnutie nemocenskej dávky trvalo menej ako 90 dní od vzniku nemocenského poistenia, rozhodujúce obdobie na zistenie denného vymeriavacieho základu je kalendárny rok predchádzajúci kalendárnemu roku, v ktorom vznikol dôvod na poskytnutie nemocenskej dávky, okrem obdobia nemocenského poistenia dosiahnutého u zamestnávateľa, u ktorého vznikol dôvod na poskytnutie nemocenskej dávky. Znamená to, že pri výpočte materského sa prihliada iba na vymeriavacie základy na platenie poistného na nemocenské poistenie dosiahnuté v predchádzajúcom kalendárnom roku u iných zamestnávateľov.

Bližšie sa určovaniu rozhodujúceho obdobia a výpočtu materského budeme venovať v niektorom z nasledujúcich čísel.

Obdobie poskytovania materského

Ďalšou podstatnou zmenou je **zmena obdobia poskytovania materského**.

Zmeny v období poskytovania materského nastali ako v prípade matky dieťaťa, tak aj v prípade iného poistenca. Pokiaľ ide o poistenku, ktorá porodila dve a viac detí a aspoň o dve z nich sa stará, poskytovanie materského sa jej predlžuje. U osamelých poisteniek obdobie poskytovania zostáva nezmenené.

Nasledujúca tabuľka obsahuje porovnanie právnej úpravy týkajúcej sa dĺžky obdobia poskytovania materského účinnej od 1. januára 2011 s právnou úpravou účinnou do 31. decembra 2010.

Poistenec		Obdobie poskytovania materského do 31. 12. 2010	Obdobie poskytovania materského od 1. 1. 2011
Poistenka, ktorej sa materské pred očakávaným dňom pôrodu vyplácalo 6 až 8 týždňov, a poistenka, ktorej sa materské vyplácalo pred očakávaným dňom pôrodu menej ako 6 týždňov alebo sa jej nevyplácalo, pretože pôrod nastal skôr, ako určil lekár	- ak porodila 1 dieťa (nie osamelá) - ak porodila 2 alebo viac detí a aspoň o dve z nich sa stará - ak je osamelá	28 týždňov od vzniku nároku na materské 37 týždňov od vzniku nároku na materské 37 týždňov od vzniku nároku na materské	34 týždňov od vzniku nároku na materské 43 týždňov od vzniku nároku na materské bez zmeny
Poistenka, ktorej sa materské pred očakávaným dňom pôrodu vyplácalo menej ako 6 týždňov z iného dôvodu ako z dôvodu, že pôrod nastal skôr, ako určil lekár	- ak porodila 1 dieťa (nie osamelá) - ak porodila 2 alebo viac detí a aspoň o dve z nich sa stará - ak je osamelá	22 týždňov odo dňa pôrodu, najdlhšie do konca 28. týždňa od vzniku nároku na materské 31 týždňov odo dňa pôrodu, najdlhšie do konca 37. týždňa od vzniku nároku na materské 31 týždňov odo dňa pôrodu, najdlhšie do konca 37. týždňa od vzniku nároku na materské	28 týždňov odo dňa pôrodu, najdlhšie do konca 34. týždňa od vzniku nároku na materské 37 týždňov odo dňa pôrodu, najdlhšie do konca 43. týždňa od vzniku nároku na materské bez zmeny
Poistenka, ktorej sa narodilo mŕtve dieťa		14 týždňov od vzniku nároku na materské	bez zmeny
Poistenka, ktorej dieťa zomrelo v období trvania nároku na materské	- ak porodila 1 dieťa (nie osamelá) - ak porodila 2 alebo viac detí - ak je osamelá	do konca 2. týždňa odo dňa úmrtia dieťaťa - najdlhšie do konca 28. týždňa od vzniku nároku na materské - najdlhšie do konca 37. týždňa od vzniku nároku na materské - najdlhšie do konca 37. týždňa od vzniku nároku na materské	bez zmeny - najdlhšie do konca 34. týždňa od vzniku nároku na materské - najdlhšie do konca 43. týždňa od vzniku nároku na materské bez zmeny
Iný poistenec , ktorý prevzal dieťa do starostlivosti a o toto dieťa sa stará	- ak prevzal 1 dieťa (nie osamelý) - ak prevzal 2 alebo viac detí a aspoň o dve z týchto detí sa stará - ak je osamelý	22 týždňov od vzniku nároku na materské 31 týždňov od vzniku nároku na materské 31 týždňov od vzniku nároku na materské	28 týždňov od vzniku nároku na materské 37 týždňov od vzniku nároku na materské 4 bez zmeny

Vo všeobecnosti platí, že obdobie nároku na materské poistenky, ktorá dieťa porodila, nesmie byť kratšie ako 14 týždňov od vzniku nároku na materské a nesmie zaniknúť pred uplynutím šiestich týždňov odo dňa pôrodu.

S účinnosťou od 1. januára 2011 materské za to isté obdobie ustanovené v § 48 ods. 9 zákona v znení neskorších predpisov (obdobie 14 týždňov od vzniku nároku na materské poistenky, ktorá dieťa porodila, nie menej ako 6 týždňov odo dňa pôrodu) možno poskytovať žene, ktorá dieťa porodila, a **súčasne** aj inému poistencovi, ktorý sa stará o dieťa na základe rozhodnutia príslušného orgánu. Táto požiadavka vyplývala z aplikačnej praxe, keď sa často stávalo že súd zveril dieťa do starostlivosti iného poistenca ešte pred uplynutím zákonného nároku matky dieťaťa na materské. Iný poistenec mal v takom prípade nárok na materské nie odo dňa prevzatia dieťaťa, ale až po uplynutí nároku na materské matke dieťaťa.

S účinnosťou od 1. januára 2011 už nie je obdobie poskytovania materského **inému poistencovi limitované** dovŕšením ôsmich mesiacov veku dieťaťa, ale iný poistenec má nárok na materské najdlhšie do dovŕšenia **troch rokov** veku dieťaťa.

Ak iný poistenec prevzal dieťa do starostlivosti pred 1. januárom 2011, nárok na materské mu vznikol len vtedy, ak dieťa ku dňu jeho prevzatia do starostlivosti nedosiahlo osem mesiacov veku. Ak táto podmienka splnená nebola a nárok na materské mu nevznikol, nebude mať nárok na materské ani po 31. decembri 2010, pretože splnenie podmienky veku dieťaťa sa posudzuje podľa zákona účinného ku dňu prevzatia dieťaťa do starostlivosti, t. j. podľa zákona účinného do 31. decembra 2010. Ak však prevezme iný poistenec dieťa staršie ako osem mesiacov a mladšie ako tri roky do starostlivosti po 31. decembri 2010, nárok na materské mu vznikne.

Iná situácia nastane, ak iný poistenec prevzal do starostlivosti dieťa pred 1. januárom 2011 a nárok na materské mu trvá aj po 31. decembri 2010 (dieťa dovŕši osem mesiacov veku najskôr 1. januára 2011). Nárok na materské mu nezaniká dovŕšením ôsmeho mesiaca veku dieťaťa, ale trvá až do vyčerpania celkového predĺženého obdobia nároku na materské, kým toto obdobie nepresiahne **3 roky** veku dieťaťa.

Rovnako sa limit obdobia poskytovania materského zvyšuje z ôsmich mesiacov veku dieťaťa na **tri roky veku dieťaťa** aj v prípade, že **matke dieťaťa** zanikol nárok na materské prevzatím dieťaťa do starostlivosti inou osobou z dôvodu nepriaznivého zdravotného stavu matky, a znova jej vznikne nárok na materské odo dňa prevzatia dieťaťa zo starostlivosti inej osoby po 31. decembri 2010. To znamená, že ak matka dieťaťa prevezme dieťa najskôr 1. januára 2011, nárok na materské jej potrvá do uplynutia celkového obdobia trvania nároku na materské, najdlhšie do dovŕšenia **troch rokov** veku dieťaťa.

V súvislosti so zmenou výšky a obdobia poskytovania materského je potrebné uviesť, že ak nárok na materské vznikol pred 1. januárom 2011 a trvá aj po 31. decembri 2010, suma materského sa určí a materské sa poskytne za obdobie po 31. decembri 2010 podľa zákona účinného od 1. januára 2011. Všetkým poistencom, na ktorých sa to vzťahuje, bude **suma materského upravená** a materské bude poskytované v zmysle novely, a to **automaticky, bez potreby podať žiadosť zo strany poistenca**.

Príklad

Poistenke vznikol nárok na materské 3. septembra 2010. Poistenka porodila jedno dieťa, osamelá nie je. Podľa právnej úpravy účinnej do 31. decembra 2010 by nárok na materské mala najdlhšie do 17. marca 2011 (vrátane). Obdobie poskytovania materského sa jej predĺži z 28 týždňov na 34 týždňov, preto bude mať nárok na materské najdlhšie do 28. apríla 2011 (vrátane). Za obdobie od 1. januára 2011 sa jej materské bude poskytovať v zvýšenej sume (60 % denného vymeriavacieho základu).

Príklad

Poistenke vznikol nárok na materské 15. novembra 2010. Poistenka porodila 2 deti a o obe sa stará. Podľa právnej úpravy účinnej do 31. decembra 2010 by nárok na materské mala najdlhšie do 31. júla 2011 (vrátane). Obdobie poskytovania materského sa jej predĺži z 37 týždňov na 43 týždňov, preto bude mať nárok na materské najdlhšie do 11. septembra 2011 (vrátane). Za obdobie od 1. januára 2011 sa jej materské bude poskytovať v zvýšenej sume (60 % denného vymeriavacieho základu).

Príklad

Lekár určil poistenke očakávaný deň pôrodu na 11. novembra 2010. Poistenke vznikol nárok na materské šesť týždňov pred očakávaným dňom pôrodu, ktorý určil lekár, t. j. 30. septembra 2010. Poistenka však nastúpila na materskú dovolenku až 6. októbra 2010. Materské sa jej vyplácalo menej ako šesť týždňov pred očakávaným dňom pôrodu z iného dôvodu ako z dôvodu, že pôrod nastal skôr, ako určil lekár. Pôrod nastal 18. novembra 2010. Podľa právnej úpravy účinnej do 31. decembra 2010 by nárok na materské mala aj po 31. decembri 2010. Preto sa obdobie poskytovania materského predlžuje z 22 týždňov na 28 týždňov odo dňa pôrodu, ale najdlhšie do konca 34. týždňa od vzniku nároku na materské. V tomto prípade 28. týždeň odo dňa pôrodu, t. j. od 18. novembra 2010, sa končí 1. júna 2011 a 34. týždeň od vzniku nároku na materské, t. j. od 30. septembra 2010, sa končí 25. mája 2011. Poistenka bude mať nárok na materské najdlhšie do 25. mája 2011 (vrátane). Za obdobie od 1. januára 2011 sa jej materské bude poskytovať v zvýšenej sume (60 % denného vymeriavacieho základu).

Uplatnenie nároku na materské

Napriek tomu, že v oblasti uplatňovania nároku na materské nenastali žiadne zmeny, považujeme za vhodné postup pri uplatňovaní nároku na materské uviesť.

Nárok na materské si iný poistenec a tehotná poistenka, resp. matka dieťaťa, uplatňujú v príslušnej pobočke Sociálnej poisťovne (ďalej len „pobočka“) predložením tlačiva „Žiadosť o materské“ (ďalej len „žiadosť“).

Žiadosť poskytne tehotnej poistenke ošetrojúci lekár (gynekológ), kde si poistenka sama určí deň, od ktorého si uplatňuje nárok na materské (gynekológ určuje iba očakávaný deň pôrodu). Inému poistencovi žiadosť poskytne pobočka Sociálnej poisťovne.

Ak si poistenec uplatňuje nárok na materské z viacerých nemocenských poistení, žiadosť musí byť vystavená samostatne pre každé nemocenské poistenie.

Poistenec, ktorý je zamestnaný, pred uplatnením nároku predloží žiadosť na potvrdenie zamestnávateľovi. Povinne nemocensky poistená samostatne zárobkovo činná osoba, dobrovoľne nemocensky poistená osoba a fyzická osoba v ochrannej lehote predložia žiadosť ihneď po vystavení priamo príslušnej pobočke Sociálnej poisťovne.

Poistenec, ktorý si uplatnil nárok na materské, je povinný preukázať skutočnosti rozhodujúce na vznik a zánik nároku na materské, nároku na jeho výplatu a jeho sumu. Tiež je povinný do ôsmich dní oznámiť príslušnej organizačnej zložke Sociálnej poisťovne zmenu v skutočnostiach rozhodujúcich na trvanie nároku na dávku, zánik nároku na dávku, nároku na jej výplatu a jej sumu.

V prípade, že si nárok na materské uplatňuje otec dieťaťa alebo manžel matky dieťaťa, sa skutočnosť, že sa podľa lekárskeho posudku matka o dieťa nemôže alebo nesmie starať pre svoj nepriaznivý zdravotný stav trvajúci najmenej jeden mesiac, preukazuje predložením lekárskeho posudku matkinho ošetrojúceho lekára.

Ak sa rodičia dohodnú, materské môže poberať aj otec dieťaťa. Otec dieťaťa má v tomto prípade nárok najskôr po uplynutí šiestich týždňov odo dňa pôrodu za predpokladu, že matka nepoberá materské alebo rodičovský príspevok. Nárok na materské si uplatňuje otec dieťaťa po neformálnom dohovore s matkou dieťaťa. Matke sa bude materské poskytovať najmenej za obdobie od vzniku nároku na materské do uplynutia 14 týždňov od vzniku nároku na materské, nie kratšie ako do uplynutia šiestich týždňov odo dňa pôrodu, a otcovi dieťaťa sa materské bude poskytovať najskôr po uplynutí uvedeného obdobia.

Ak si nárok na materské uplatňuje fyzická osoba starajúca sa o dieťa na základe rozhodnutia príslušného orgánu, je potrebné túto skutočnosť preukázať predložením právoplatného rozhodnutia príslušného orgánu (súdu), ktorým bolo dieťa zverené do náhradnej starostlivosti.

Ak si bude nárok na materské uplatňovať otec dieťaťa, prípadne manželka otca dieťaťa, pretože matka dieťaťa zomrela, treba matkino úmrtie príslušnej pobočke preukázať predložením úmrtného listu matky. Nárok na materské v tomto prípade zaniká matke dieťaťa dňom úmrtia. Nárok na materské vzniká otcovi dieťaťa v deň nasledujúci po úmrtí matky dieťaťa.

Mgr. Katarína Bosáková
Mgr. Dalma Mozolová-Hulanská
Sociálna poisťovňa, ústredie

Garančné poistenie a poistenie v nezamestnanosti

Dávka garančného poistenia a dávka v nezamestnanosti – zmeny od 1. januára 2011

Dňom 1. januára 2011 nadobudol účinnosť zákon č. 543/2010 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „novela“).

Z pohľadu nároku **na dávku garančného poistenia** a nároku na jej výplatu touto novelou nedochádza k zásadným zmenám oproti doteraz platnému právnomu stavu. Pri posudzovaní zákonných podmienok v súvislosti s touto dávkou je však potrebné vychádzať z obsahu novoustanovenej definície zamestnanca a zamestnávateľa. V niektorých častiach týkajúcich sa dávky garančného poistenia boli novelou vykonané legislatívnotechnické úpravy.

Z hľadiska účasti na garančnom poistení naďalej je povinne garančne poistený zamestnávateľ zamestnanca v pracovnoprávnom vzťahu a člena družstva, ktorý je v pracovnom vzťahu k družstvu. Právny vzťah zakladajúci zamestnávateľovi garančné poistenie je

- a) pracovnoprávny vzťah,
- b) členský pomer, ktorého súčasťou je pracovný vzťah k družstvu.

Povinne garančne poistený zamestnávateľ zamestnanca

- je fyzická osoba alebo právnická osoba, ku ktorej je fyzická osoba v pracovnom pomere podľa Zákonníka práce,
- fyzická osoba alebo právnická osoba, ku ktorej je fyzická osoba v právnom vzťahu na základe dohôd (dohoda o vykonaní práce, dohoda o pracovnej činnosti, dohoda o brigádnickej práci študentov),
- člen družstva, ktorý je v pracovnom vzťahu k družstvu (v zmysle § 226 ods. 2 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodného zákonníka).

Zamestnanci tohto zamestnávateľa majú nárok na dávku garančného poistenia, ak sa stal zamestnávateľ platobne neschopným na účely zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“) a je preukázaná existencia neuspokojených, zákonom definovaných nárokov zamestnanca, a to v posledných 18 mesiacov trvania pracovnoprávneho vzťahu predchádzajúcich začiatku platobnej neschopnosti zamestnávateľa alebo z posledných 18 mesiacov trvania pracovnoprávneho vzťahu predchádzajúcich dňu skončenia pracovnoprávneho vzťahu. Tieto podmienky sa však nezmenili ani nedopĺňali a neupravila sa ani definícia platobnej neschopnosti.

Keďže zmeny neboli rozsahom značné, úprav v používaných dokladoch nebolo veľa a vyplynuli najmä z aplikačnej praxe. V tlačive „Potvrdenie zamestnávateľa na účely nároku na dávku garančného poistenia“, ktoré vyplňa zamestnávateľ, správca konkurznej podstaty, resp. predbežný správca konkurznej podstaty, boli vykonané len minimálne úpravy. Týkajú sa bodu E, v ktorom sa konkretizuje uzatvorený pracovnoprávny vzťah a jeho trvanie. V tomto bode je potrebné označiť všetky vzťahy, ktoré mal zamestnanec so zamestnávateľom uzatvorené, a obdobie ich trvania. To znamená, že ak bol zamestnanec k insolventnému zamestnávateľovi nielen v pracovnom pomere, ale mal uzavretú aj dohodu o pracovnej činnosti alebo dohodu o vykonaní práce, uvedú sa v tomto bode. Rovnako sa uvedú v tomto jednom tlačive prípadne nároky na neuspokojenú mzdu alebo odmenu z tohto pracovnoprávneho vzťahu. Predtlačené údaje v SKK, ktoré sa vyplňali vo vzťahu k neuspokojeným sumám nárokov za obdobie do 31. decembra 2008, sa vypustili. Vzhľadom na to, že už dva roky je používanou menou euro, je predpoklad, že neuspokojované nároky sa budú potvrdzovať len v platnej mene.

V tlačive „Žiadosť o dávku garančného poistenia“, ktorým si zamestnanec uplatňuje nárok na neuspokojené nároky, sa zmenila len časť E a F. V bode E zamestnanec konkretizuje uzatvorený pracovnoprávny vzťah a jeho trvanie. Zmena v bode F spočíva v tom, že uplatňované nároky za

obdobie sa doplnili aj o ich výšku. Zamestnanec by mal v tlačive uviesť aj dlžnú sumu nárokov, ktoré má zo strany zamestnávateľa neuspokojené za požadované obdobie. Dlžnú sumu vie z výplatných pások, ktoré mu síce zamestnávateľ poskytol, hoci mu mzdu nevyplatil, prípadne z písomného dokladu, ktorým zamestnávateľ uznal svoj dlh voči zamestnancovi.

F. Uplatňované nároky z pracovnoprávneho vzťahu a ich výška

☐ *	za 3 mesiace z posledných 18 mesiacov trvania pracovnoprávneho vzťahu predchádzajúcich začiatku platobnej neschopnosti (ak pracovnoprávny vzťah sa skončil pred dňom vzniku platobnej neschopnosti alebo pracovnoprávny vzťah trvá)			
☐ *	za 3 mesiace z posledných 18 mesiacov trvania pracovnoprávneho vzťahu predchádzajúcich dňu skončenia pracovnoprávneho vzťahu (ak pracovnoprávny vzťah sa skončil po dni vzniku platobnej neschopnosti)			
	od – do	od – do	od – do	od – do
Obdobie				
Výška uplatňovaných mzdových nárokov				

Aktuálne znenia tlačív sú k dispozícii aj na webovej stránke www.socpoist.sk. Možno ich vytlačiť, vyplniť a predložiť pobočke Sociálnej poisťovne.

Z hľadiska nároku **na dávku v nezamestnanosti** a nároku na jej výplatu nastali zmeny, avšak nie také významné ako v nárokoch na nemocenské dávky alebo v samotnom osobnom rozsahu poistenia. Zmena je v definícii zamestnávateľa a zamestnanca. (Podrobnejšie sa tejto téme venujeme v článku *„Zmeny v oblasti platenia poistného na sociálne poistenie od 1. januára 2011“*.) Postavenie zamestnanca v sociálnom poistení má od 1. januára 2011 každá fyzická osoba v právnom vzťahu, ktorý jej zakladá právo na príjem zdaňovaný podľa § 5 ods. 1 písm. a) až h) a ods. 2 a 3 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov (ďalej len „príjem zo závislej činnosti“).

Povinne poistený v nezamestnanosti je zamestnanec, t. j. fyzická osoba v právnom vzťahu, ktorý jej zakladá právo na pravidelný mesačný príjem, okrem fyzickej osoby v právnom vzťahu na základe dohôd a žiaka strednej školy a študenta vysokej školy pri praktickom vyučovaní období odbornej (výrobnej) praxe. Novelou sa rozšíril okruh osôb, na ktoré sa poistenie v nezamestnanosti nevzťahuje, a to o osoby, ktoré majú priznaný invalidný dôchodok a dovŕšili dôchodkový vek. Doteraz sa poistenie v nezamestnanosti nevzťahovalo na fyzickú osobu, ktorej bol priznaný starobný dôchodok, predčasný starobný dôchodok alebo invalidný dôchodok z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70 %. Poberatelia invalidného dôchodku, ktorí dovŕšili dôchodkový vek, bez ohľadu na percento poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť, nie sú od 1. januára 2011 povinní platiť poistné na poistenie v nezamestnanosti. To znamená, že ani zamestnanec, ani jeho zamestnávateľ za neho neplatia a neodvádzajú poistné na poistenie v nezamestnanosti. Táto úprava súvisí aj s iným právnym predpisom, a to so znením zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o službách zamestnanosti“). Zákon o službách zamestnanosti taxatívne vymedzuje prípady, v ktorých sa uchádzač o zamestnanie nezaradí do evidencie uchádzačov o zamestnanie. V zmysle § 34 ods. 13 písm. e) zákona o službách zamestnanosti do evidencie uchádzačov o zamestnanie sa nezaradí občan, ktorý má priznaný starobný dôchodok, alebo občan, ktorý má priznaný invalidný dôchodok a dovŕšil vek potrebný na nárok na starobný dôchodok podľa osobitného predpisu, ktorým je zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení. Z uvedeného vyplýva, že takáto fyzická osoba, po strate zamestnania ani nemôže byť zaradená do evidencie uchádzačov o zamestnanie a nemôže sa začať konanie o jej nároku na dávku v nezamestnanosti. Len rozhodnutie o zaradení do evidencie uchádzačov o zamestnanie vydané príslušným úradom, práce, sociálnych vecí a rodiny je doklad, ktorý oprávňuje osobu uplatniť si nárok na dávku v nezamestnanosti v miestnej príslušnej pobočke Sociálnej poisťovne. Keďže existuje prekážka zaradenia týchto osôb do evidencie uchádzačov o zamestnanie, chýba dôvod, aby sa na tieto osoby vzťahovalo poistenie v nezamestnanosti.

Podmienky nároku na dávku v nezamestnanosti zostali nezmenené, avšak **novelou sa zmenil spôsob výpočtu dávky v nezamestnanosti** a určovanie denného vymeriavacieho základu. Zmena súvisí s novelou účinnou od 1. februára 2010, ktorá sa týkala zohľadňovania obdobia prerušenia poistenia v nezamestnanosti z dôvodu čerpania rodičovskej dovolenky ako obdobia poistenia v nezamestnanosti. Zmenou ustanovenia § 108 zákona o sociálnom poistení sa novo definuje rozhodujúce obdobie na výpočet denného vymeriavacieho základu v prípade, keď sa ako obdobie poistenia v nezamestnanosti zohľadňuje práve toto obdobie prerušenia poistenia v nezamestnanosti, a v prípade, keď v rozhodujúcom období je len obdobie poistenia v nezamestnanosti, za ktoré nemá poistenec vymeriavacie základy, a súčasne je osobou dobrovoľne poistenou v nezamestnanosti.

V zmysle § 104a zákona o sociálnom poistení účinného od 1. februára 2010 do obdobia poistenia v nezamestnanosti na nárok na dávku v nezamestnanosti sa započítava obdobie prerušenia povinného poistenia v nezamestnanosti zamestnanca z dôvodu čerpania rodičovskej dovolenky podľa osobitného predpisu. Týmto osobitným predpisom je Zákonník práce v časti upravujúcej materskú dovolenku a rodičovskú dovolenku, a to v zmysle § 166, § 168 ods. 5 a § 169. Podľa prechodných ustanovení zákona o sociálnom poistení do obdobia poistenia v nezamestnanosti na nárok na dávku v nezamestnanosti sa započítava aj obdobie od 1. februára 2006 do 31. januára 2010, počas ktorého bolo prerušené povinné poistenie v nezamestnanosti z dôvodu čerpania rodičovskej dovolenky. Z uvedeného vyplýva, že každej osobe zaradenej do evidencie uchádzačov o zamestnanie po 31. januári 2010 sa ako obdobie poistenia v nezamestnanosti zohľadní aj obdobie prerušenia povinného poistenia v nezamestnanosti zamestnanca z dôvodu čerpania rodičovskej dovolenky. Obdobie vylúčenia povinnosti platiť poistné na poistenie v nezamestnanosti v období, počas ktorého sa zamestnancovi poskytovalo materské, sa započítavalo do obdobia poistenia v nezamestnanosti do 31. januára 2010 a aj naďalej sa hodnotí.

Všeobecne platí, že rozhodujúce obdobie na zistenie denného vymeriavacieho základu na účely výpočtu výšky dávky v nezamestnanosti je obdobie dvoch rokov predchádzajúcich dňu, v ktorom vznikol nárok na dávku v nezamestnanosti. Z rozhodujúceho obdobia na zistenie denného vymeriavacieho základu sa vylučujú obdobia, za ktoré poistenec nie je povinný platiť poistné na poistenie v nezamestnanosti podľa § 140 zákona o sociálnom poistení. To znamená, že výpočet dávky v nezamestnanosti a jej výšky priamo závisí od platenia poistného na poistenie v nezamestnanosti za posledné dva roky predchádzajúce dňu zaradenia do evidencie uchádzačov o zamestnanie a od dosiahnutých vymeriavacích základov. Denný vymeriavací základ (DVZ), z ktorého sa poskytuje dávka v nezamestnanosti, sa určí ako podiel dvoch veličín. Do čitateľa sa premietne súčet vymeriavacích základov (VZ) na platenie poistného na poistenie v nezamestnanosti za dva roky a do menovateľa počet dní rozhodujúceho obdobia (RO), za ktoré bolo zaplatené poistné na poistenie v nezamestnanosti v dvoch rokoch, s vylúčením dní, za ktoré v zmysle § 140 zákona o sociálnom poistení sa poistné neplatilo.

Vyjadrené vo vzorci: **$DVZ = \Sigma VZ \text{ v RO} / \text{počet dní RO}$** .

Ak v tomto rozhodujúcom dvojročnom období nie sú dva roky, za ktoré možno zistiť denný vymeriavací základ na určenie sumy dávky v nezamestnanosti, denný vymeriavací základ sa zistí z tohto kratšieho obdobia. Ak poistenec nemal v rozhodujúcom období vymeriavací základ na platenie poistného na poistenie v nezamestnanosti, denný vymeriavací základ sa určí z vymeriavacieho základu uvedeného v § 138 ods. 5, ktorý je platný ku dňu vzniku nároku na dávku v nezamestnanosti, a zaokrúhľuje sa na štyri desatinné miesta nahor.

Práve pre situácie, keď z objektívnych dôvodov nemôžu byť preukázané vymeriavacie základy na platenie poistného na poistenie v nezamestnanosti, zákonodarcu stanovil, že denný vymeriavací základ sa určí z akejsi „konštantnej veličiny“, ktorou je minimálny vymeriavací základ na platenie poistného na poistenie v nezamestnanosti. S účinnosťou od 1. januára 2011 do 31. decembra 2011 sa

suma DVZ určuje z minimálneho vymeriavacieho základu **329,06 eura**. To znamená, že denný vymeriavací základ sa určí z tohto vymeriavacieho základu s prihliadnutím na počet dní v mesiaci zaradenia do evidencie uchádzačov o zamestnanie (DVZ z konštanty = 329,06/počet dní v mesiaci zaradenia). Ku dňu zaradenia do evidencie uchádzačov o zamestnanie sa totiž sleduje splnenie podmienok nároku na dávku v nezamestnanosti a týmto dňom vzniká nárok na dávku.

- Ak by osoba bola zaradená do evidencie uchádzačov o zamestnanie vo februári 2011 (**28 dní**) a vznikol by jej nárok na dávku v nezamestnanosti z tohto minimálneho vymeriavacieho základu, **DVZ by bol v sume 11,7522 eura**. Mesačná výška dávky v nezamestnanosti za mesiac, ktorý má 30 dní, bude 176,30 eura a za mesiac, ktorý má 31 dní, 182,20 eura.
- Ak by osoba bola zaradená do evidencie uchádzačov o zamestnanie v mesiaci, ktorý má **30 dní**, a vznikol by jej nárok na dávku v nezamestnanosti z tohto minimálneho vymeriavacieho základu, **DVZ by bol v sume 10,9687 eura**. Mesačná výška dávky v nezamestnanosti za mesiac, ktorý má 30 dní, bude 164,60 eura a za mesiac, ktorý má 31 dní, 170,10 eura.
- Ak by osoba bola zaradená do evidencie uchádzačov o zamestnanie v mesiaci, ktorý má **31 dní**, a vznikol by jej nárok na dávku v nezamestnanosti z tohto minimálneho vymeriavacieho základu, **DVZ by bol v sume 10,6149 eura**. Mesačná výška dávky v nezamestnanosti za mesiac, ktorý má 30 dní, bude 159,30 eura a za mesiac, ktorý má 31 dní, 164,60 eura.

Táto úprava bola v zákone o sociálnom poistení aj do 31. decembra 2010, avšak odkaz bol na vymeriavací základ uvedený v § 138 ods. 9, ktorý podľa právneho stavu účinného do 31. decembra 2010 upravoval minimálny vymeriavací základ na platenie poistného na poistenie v nezamestnanosti. Zmena, ktorá bola riešená novelou, spočíva v posune rozhodujúceho obdobia v určitých situáciách.

Ak v rozhodujúcom období je len obdobie poistenia v nezamestnanosti získané prerušením povinného poistenia v nezamestnanosti zamestnanca z dôvodu čerpania rodičovskej dovolenky, denný vymeriavací základ sa zisťuje z rozhodujúceho obdobia dvoch rokov predchádzajúcich začiatku prerušenia povinného poistenia v nezamestnanosti zamestnanca z dôvodu čerpania rodičovskej dovolenky. To platí aj pri opakovanom čerpaní rodičovskej dovolenky, ktorá bezprostredne nadväzuje na obdobie poistenia v nezamestnanosti zamestnanca počas poskytovania materského. Takto určený denný vymeriavací základ nesmie byť nižší ako denný vymeriavací základ určený z vymeriavacieho základu uvedeného v § 138 ods. 5 zákona.

Ak bude žena zaradená do evidencie uchádzačov o zamestnanie po skončení pracovného pomeru, v ktorom bola posledné obdobie na rodičovskej dovolenke, a nebude mať preukázaný žiaden vymeriavací základ na platenie poistného na poistenie v nezamestnanosti, jej rozhodujúce obdobie na výpočet denného vymeriavacieho základu sa bude posúvať do obdobia pred prerušením poistenia v nezamestnanosti. Ak bude mať v tomto období preukázané vymeriavacie základy na platenie poistného na poistenie v nezamestnanosti, tie sa použijú na výpočet denného vymeriavacieho základu. Z toho vyplýva, že zamestnávateľ bude povinný v tlačive „Potvrdenie zamestnávateľa na účely nároku na dávku v nezamestnanosti“ uviesť vymeriavacie základy na platenie poistného na poistenie v nezamestnanosti za obdobie dvoch rokov pred nástupom na rodičovskú dovolenku. Súčasne za toto dvojročné obdobie potvrdí aj skutočnosti o vylúčení povinnosti platiť a odvádzať poistné na poistenie v nezamestnanosti v zmysle § 140 zákona a o prerušení poistenia v nezamestnanosti v zmysle § 26 zákona. Účelom novely zákona bolo teda zrealizovať výšku dávky v nezamestnanosti tak, aby bola odvodená od skutočných vymeriavacích základov, z ktorých poistenec zaplatil poistné na poistenie v nezamestnanosti. Taktiež platí pravidlo, že takto určená suma nesmie byť nižšia ako suma denného vymeriavacieho základu určená z minimálneho vymeriavacieho základu na platenie poistného na poistenie v nezamestnanosti, tzv. denný vymeriavací základ z konštanty.

Príklad č. 1

Zaradenie do evidencie uchádzačov o zamestnanie dňom 1. 5. 2011.

Pracovný pomer a platenie poistného na poistenie v nezamestnanosti od 1. 1. 2004 do 30. 4. 2011, v tom len prerušenie poistenia v nezamestnanosti z dôvodu čerpania rodičovskej dovolenky od 20. 9. 2008 do 30. 4. 2011.

V posudzovanom období troch rokov pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie, t. j. v období od 1. 5. 2008 do 30. 4. 2011, sa sleduje 730 dní poistenia v nezamestnanosti.

V rozhodujúcom období, čiže dva roky pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie od 1. 5. 2009 do 30. 4. 2011, je len obdobie prerušenia poistenia v nezamestnanosti z dôvodu čerpania rodičovskej dovolenky.

Rozhodujúcim obdobím na výpočet denného vymeriavacieho základu sú dva roky pred začiatkom tohto prerušenia, a to od 20. 9. 2006 do 19. 9. 2008.

Ak je vypočítaný denný vymeriavací základ vyšší ako denný vymeriavací základ z konštanty (máj 2011 – 31 dní – 10,6149 eura), poskytovaná dávka v nezamestnanosti bude zo sumy vypočítaného denného vymeriavacieho základu.

Ak však do rozhodujúceho obdobia zasahuje nielen obdobie získané prerušením povinného poistenia v nezamestnanosti zamestnanca z dôvodu čerpania rodičovskej dovolenky, **ale aj** obdobie vylúčenia povinnosti platiť poistné na poistenie v nezamestnanosti v zmysle § 140 zákona o sociálnom poistení alebo iné obdobie prerušenia poistenia v nezamestnanosti v zmysle § 26 zákona o sociálnom poistení, denný vymeriavací základ sa určí z vymeriavacieho základu uvedeného v § 138 ods. 5 zákona. Podstatné je, že v rozhodujúcom období už **je nielen obdobie získané prerušením poistenia v nezamestnanosti z dôvodu čerpania rodičovskej dovolenky**, aby sa mohlo rozhodujúce obdobie posúvať pred začiatok tohto prerušenia. Ak by v rozhodujúcom období bolo obdobie získané prerušením povinného poistenia v nezamestnanosti zamestnanca z dôvodu čerpania rodičovskej dovolenky a súčasne napr. prerušenie z dôvodu čerpania pracovného voľna bez náhrady mzdy, rozhodujúce obdobie sa nebude posúvať.

Príklad č. 2

Zaradenie do evidencie uchádzačov o zamestnanie dňom 1. 5. 2011.

Pracovný pomer a platenie poistného na poistenie v nezamestnanosti od 1. 1. 2004 do 30. 4. 2011, v tom prerušenie poistenia v nezamestnanosti z dôvodu čerpania rodičovskej dovolenky od 20. 8. 2008 do 20. 4. 2011, následne vylúčenie povinnosti platiť poistné na poistenie v nezamestnanosti z dôvodu dočasnej pracovnej neschopnosti od 21. 4. 2011 do 30. 4. 2011.

V posudzovanom období troch rokov pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie, t. j. v období od 1. 5. 2008 do 30. 4. 2011, sa sleduje 730 dní poistenia v nezamestnanosti.

V rozhodujúcom období dva roky pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie od 1. 5. 2009 do 30. 4. 2011 nie je len obdobie prerušenia poistenia v nezamestnanosti z dôvodu čerpania rodičovskej dovolenky, ale ani obdobie za ktoré sú preukázané vymeriavacie základy na platenie poistného na poistenie v nezamestnanosti.

Denný vymeriavací základ sa určí z minimálneho vymeriavacieho základu na platenie poistného na poistenie v nezamestnanosti, z tzv. konštanty (máj 2011 – 31 dní – 10,6149 eura).

Ak v rozhodujúcom dvojročnom období je obdobie poistenie v nezamestnanosti získané prerušením povinného poistenia v nezamestnanosti zamestnanca z dôvodu čerpania rodičovskej dovolenky, **ale aj obdobie poistenia v nezamestnanosti zamestnanca, za ktoré má osoba vymeriavací základ (napr. len jeden deň)**, výška denného vymeriavacieho základu sa určí z tohto vymeriavacieho základu. Ani v tomto prípade neprichádza do úvahy žiaden posun rozhodujúceho obdobia pred obdobie prerušenia poistenia. Preukázané vymeriavacie základy na platenie poistného na poistenie v nezamestnanosti zo zamestnania v dvoch rokoch pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie zakladajú nárok na výpočet denného vymeriavacieho základu z týchto vymeriavacích základov.

Príklad č. 3

Zaradenie do evidencie uchádzačov o zamestnanie dňom 1. 4. 2011.

Pracovný pomer od 1. 6. 2000 do 31. 3. 2011, v tom prerušenie poistenia v nezamestnanosti z dôvodu čerpania rodičovskej dovolenky od 28. 7. 2008 do 27. 1. 2011, potom od 28. 1. 2011 do 31. 3. 2011 čerpaná dovolenka.

V posudzovanom období troch rokov pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie, t. j. v období od 1. 4. 2008 do 31. 3. 2011 sa sleduje 730 dní poistenia v nezamestnanosti.

Rozhodujúce obdobie na zistenie denného vymeriavacieho základu je obdobie od 1. 4. 2009 do 31. 3. 2011.

Ak v rozhodujúcom období na zistenie denného vymeriavacieho základu nie sú dva roky, za ktoré možno zistiť denný vymeriavací základ na určenie sumy dávky v nezamestnanosti, denný vymeriavací základ sa zistí z tohto kratšieho obdobia. V tomto prípade za obdobie od 28. 1. 2011 do 31. 3. 2011 budú preukázané vymeriavacie základy na platenie poistného na poistenie v nezamestnanosti z dôvodu poberania náhrady mzdy za dovolenku, ktorá sa zahŕňa do vymeriavacieho základu zamestnanca.

Podiel súčtu týchto vymeriavacích základov a počtu dní poistenia, za ktoré boli dosiahnuté, bude predstavovať denný vymeriavací základ na výpočet výšky dávky v nezamestnanosti.

Ak v rozhodujúcom období dvoch rokov pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie je len obdobie poistenia v nezamestnanosti zamestnanca, za ktoré nemá vymeriavací základ, a obdobie poistenia v nezamestnanosti dobrovoľne poistenej osoby v nezamestnanosti, výška dávky v nezamestnanosti sa určí z vymeriavacieho základu dobrovoľne poistenej osoby v nezamestnanosti, ak získala najmenej 26 týždňov poistenia v nezamestnanosti ako osoba dobrovoľne poistená v nezamestnanosti; ak toto poistenie v nezamestnanosti trvalo menej ako 26 týždňov, výška dávky v nezamestnanosti sa určí z vymeriavacieho základu uvedeného v § 138 ods. 5 zákona.

Obdobie dobrovoľného poistenia v nezamestnanosti, z ktorého sa bude vychádzať pri výpočte dávky v nezamestnanosti, musí trvať najmenej 26 týždňov, t. j. 182 dní iba v prípade, ak v rozhodujúcom období osoba nemá vymeriavací základ zo zamestnania. Ak v rozhodujúcom období (2 roky) pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie neboli preukázané vymeriavacie základy na platenie poistného na poistenie v nezamestnanosti a súčasne v tomto období by bolo obdobie dobrovoľného poistenia v nezamestnanosti menej ako 26 týždňov, výška dávky v nezamestnanosti by sa určila zo sumy minimálneho vymeriavacieho základu. Takto určený denný vymeriavací základ by nesmel byť nižší ako 11,7522 eura (v mesiaci zaradenia do evidencie uchádzačov o zamestnanie, ktorý má 28 dní) alebo 10,9687 eura (v mesiaci zaradenia do evidencie uchádzačov o zamestnanie, ktorý má 30 dní), prípadne 10,6149 eura (v mesiaci zaradenia do evidencie uchádzačov o zamestnanie, ktorý má 31 dní).

Dobrovoľné poistenie v nezamestnanosti v období kratšom ako 26 týždňov sa zohľadní na vznik nároku na dávku v nezamestnanosti, avšak na výpočet denného vymeriavacieho základu sa vymeriavacie základy z platenia poistného na dobrovoľné poistenie v nezamestnanosti nepoužijú.

Ak v rozhodujúcom období je obdobie poistenia v nezamestnanosti zamestnanca, **za ktoré má vymeriavací základ (napr. len jeden deň)**, a obdobie poistenia v nezamestnanosti dobrovoľne poistenej osoby v nezamestnanosti, výška denného vymeriavacieho základu sa určí zo súčtu vymeriavacích základov dosiahnutých z poistenia zamestnanca a z vymeriavacích základov dobrovoľného poistenia v nezamestnanosti. To platí aj v prípade, že obdobie poistenia v nezamestnanosti dobrovoľne poistenej osoby v nezamestnanosti trvalo menej ako 26 týždňov.

Príklad č. 4

Zaradenie do evidencie uchádzačov o zamestnanie dňom 1. 5. 2011.

Pracovný pomer a platenie poistného na poistenie v nezamestnanosti od 1. 1. 2004 do 30. 4. 2011, v tom prerušenie poistenia v nezamestnanosti z dôvodu čerpania rodičovskej dovolenky od 19. 8. 2008 do 24. 4. 2011, za obdobie od 25. 4. 2011 do 30. 4. 2011 preukázaný vymeriavací základ na platenie poistného na poistenie v nezamestnanosti.

Dobrovoľne poistená osoba v nezamestnanosti od 1. 3. 2011 do 30. 4. 2011 – vymeriavacie základy za celé dva mesiace, poistné uhradené v termíne splatnosti poistného.

V posudzovanom období troch rokov pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie, t. j. v období od 1. 5. 2008 do 30. 4. 2011, sa sleduje 730 dní poistenia v nezamestnanosti.

V rozhodujúcom období dva roky pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie od 1. 5. 2009 do 30. 4. 2011 je obdobie prerušenia poistenia v nezamestnanosti z dôvodu čerpania rodičovskej dovolenky, ale aj mesiace s vymeriavacím základom zo zamestnania a z dobrovoľného poistenia v nezamestnanosti.

Podiel súčtu týchto vymeriavacích základov a počtu dní poistenia, za ktoré boli dosiahnuté, bude predstavovať denný vymeriavací základ na výpočet výšky dávky v nezamestnanosti.

Vypočítaný denný vymeriavací základ sa zaokrúhľuje na štyri desatinné miesta nahor. Výška dávky v nezamestnanosti je 50 % denného vymeriavacieho základu. Suma dávky v nezamestnanosti sa zaokrúhľuje na desať eurocentov nahor.

Jarmila Misárošová

Úrazové poistenie

Novela zákona v úrazovom poistení a maximálne sumy úrazových dávok platné od 1. januára 2011

Druhého decembra 2010 bol v Národnej rade Slovenskej republiky schválený zákon č. 543/2010 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len “novela zákona“), účinný od 1. januára 2011.

V súlade s cieľom zjednotiť výber odvodov a daní sú v novele zákona novo definované základné pojmy – zárobková činnosť (§ 3), zamestnanec (§ 4), samostatne zárobkovo činná osoba (§ 5), zamestnávateľ (§ 7), vymeriavací základ (§ 138). Súčasne sa novo definuje aj osobný rozsah sociálneho poistenia a vznik a zánik sociálneho poistenia, a to tak, aby tieto základné pojmy a zásady boli kompatibilné s príslušnými daňovými predpismi.

Úrazové poistenie, ako súčasť sociálneho poistenia, sa novelou zákona mení a dopĺňa v nasledujúcom rozsahu:

Rozšírenie pojmov zamestnávateľ a zamestnanec v príslušných ustanoveniach novely zákona v nadväznosti na novú definíciu zárobkovej činnosti upravenú novelou zákona s odkazmi na príslušné ustanovenia zákona o dani z príjmov šírkou záberu nezodpovedajú účelu úrazového poistenia vychádzajúceho z princípu zodpovednosti zamestnávateľa za škodu spôsobenú poškodením zdravia v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania podľa Zákonníka práce. Preto je v novele zákona zamestnanec na účely úrazového poistenia (§ 4 ods. 3) samostatne definovaný ako fyzická osoba v právnom vzťahu zakladajúcom zamestnávateľovi úrazové poistenie.

V nadväznosti na novú definíciu zamestnanca na účely úrazového poistenia je novodefinovaný aj osobný rozsah úrazového poistenia (§ 16). Ten súčasne osobitne upravuje definíciu zamestnanca a zamestnávateľa na účely úrazového poistenia, a to tak, že povinne úrazovo poistený je zamestnávateľ, ktorý zamestnáva aspoň jednu fyzickú osobu vykonávajúcu zárobkovú činnosť v pracovnoprávnom vzťahu (pracovný pomer alebo iný pracovnoprávny vzťah na základe dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru), v štátnozamestnaneckom pomere, v členskom pomere, ktorého súčasťou je aj pracovný vzťah k družstvu, v služobnom pomere okrem fyzickej osoby, ktorá je sudca alebo prokurátor, alebo ktorý zamestnáva aspoň jednu fyzickú osobu vykonávajúcu zárobkovú činnosť, ktorou je výkon verejnej funkcie podľa osobitných predpisov. Povinne úrazovo poistený je aj ústav na výkon väzby a ústav na výkon trestu odňatia slobody, ktoré plnia povinnosti zamestnávateľa podľa osobitného predpisu pre fyzickú osobu vo výkone väzby a pre fyzickú osobu vo výkone trestu odňatia slobody, ak sú zaradené do práce.

Súčasne sa upravilo v § 17 ods. 1 novely zákona vymedzenie osoby, ktorá má ako zamestnanec nárok na dávky úrazového poistenia zamestnávateľa, s použitím odkazu na nové ustanovenie v § 16 novely zákona, po splnení podmienok nároku na úrazové dávky ustanovené zákonom.

Napriek novodefinovanému osobnému rozsahu úrazového poistenia podľa novely zákona a vzhľadom na prechodné ustanovenia k úpravám účinným od 1. januára 2011 možno konštatovať, že v okruhu úrazovo poistených zamestnávateľov zostávajú aj po 31. decembri

2010 všetci zamestnávateľa, ktorí boli zamestnávateľmi podľa právnej úpravy účinnej do prijatia novely zákona.

Novela zákona ustanovila rozdielnosť v definovaní rozhodujúceho obdobia na účely zisťovania denného vymeriavacieho základu (DVZ), ako jedného z hlavných atribútov na výpočet úrazových dávok (úrazový príplatok, jednorazové vyrovnanie, jednorazové odškodnenie, úrazová renta, rehabilitačné, rekvalifikačné), na určenie sumy úrazových dávok na rozdiel od dávok nemocenského poistenia pre osoby, u ktorých nemocenské poistenie trvalo **menej ako 90 dní** od vzniku rozhodujúcej skutočnosti, ktorou je v úrazovom poistení deň utrpenia pracovného úrazu alebo dátum zistenia choroby z povolania. V úrazovom poistení je v týchto prípadoch rozhodujúcim obdobím na zistenie denného vymeriavacieho základu obdobie od vzniku nemocenského poistenia zamestnanca do dňa predchádzajúceho dňu, keď utrpel pracovný úraz alebo sa u neho zistila choroba z povolania. O túto osobitnú úpravu bolo doplnené ustanovenie zákona (§ 84 ods. 1) na určovanie denného vymeriavacieho základu na určenie sumy úrazových dávok.

Súčasne bolo toto ustanovenie doplnené tak, aby z jeho znenia jednoznačne vyplývalo, že denný vymeriavací základ na určenie sumy úrazových dávok na základe pracovného úrazu alebo choroby z povolania sa určuje len z vymeriavacích základov, ktoré zamestnanec dosiahol **v rozhodujúcom období práve len u zamestnávateľa, ktorý mu zodpovedá za škodu pri pracovnom úraze alebo chorobe z povolania** podľa Zákonníka práce.

Novelou zákona od 1. januára 2011 je zjednotený aj spôsob určenia minimálneho vymeriavacieho základu (§ 138 ods. 5 zákona), a to vo výške 44,2 % jednej dvanástiny všeobecného vymeriavacieho základu, ktorý platil v kalendárnom roku, ktorý dva roky predchádza kalendárnemu roku, za ktorý sa platí poistné – zjednodušene povedané 44,2 % z priemernej mzdy v hospodárstve SR zistenej za predminulý rok. Jedna tridsatina takto určeného vymeriavacieho základu, ktorý platí k prvému dňu kalendárneho mesiaca, v ktorom vznikol nárok na úrazovú dávku fyzickej osobe patriacej do niektorej z osobitných skupín vymedzených v § 17 ods. 2 zákona, ktorá nemá príjem z činnosti zamestnanca, bude denný vymeriavací základ tejto osoby na určenie jej úrazových dávok.

Napriek zmenám ustanovení týkajúcich sa vymeriavacieho základu, ktorými sa realizuje snaha o zblíženie vymeriavacích základov na platenie poistného na sociálne poistenie s daňovým základom, a prečíslovaniu odsekov daného paragrafu z dôvodu doplnkov a zmien, platí od 1. januára 2011 rovnaká úprava pre vymeriavací základ zamestnávateľa na úrazové poistenie. Ten bude aj naďalej neobmedzený najvyššou výškou a bude sa doň zahŕňať ako vymeriavací základ aj odmena jeho zamestnanca za prácu, ktorú vykonáva na základe dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru.

Vymeriavacím základom zamestnanca však budú všetky príjmy (okrem výnimiek taxatívne vymedzených priamo v § 138 ods. 1), z ktorých odvedie daň z príjmov zo závislej činnosti, čo bude mať vplyv na zvýšenie vymeriavacieho základu, ktorý platí zamestnávateľ za svojich zamestnancov na úrazové poistenie (§ 293bw – aj po 31. decembri 2010 platí zamestnávateľ poistné vo výške 0,8 %). Predmetná úprava súčasne povedie k zvýšeniu denného vymeriavacieho základu na určenie sumy úrazových dávok v prípadoch, kde bude rozhodujúce obdobie na zistenie denného vymeriavacieho základu obdobím účinnosti novely zákona, tzn. po 31. decembri 2010.

Na vymeriavací základ zamestnávateľa na platenie poistného na úrazové poistenie sa vzťahuje aj nové ustanovenie zákona (§ 139b), podľa ktorého sa do vymeriavacieho základu zahŕňa aj príjem zo závislej činnosti vyplatený po zániku povinného nemocenského poistenia. Takto vyplatené plnenie sa rozpočíta na mesiace trvania tohto poistenia v poslednom kalendárnom roku a takto určená pomerná časť tohto príjmu sa pripočíta ku každému

mesačnému vymeriavaciemu základu, z ktorého bolo v tomto období odvedené poistné. Táto úprava môže mať vplyv na zmenu, resp. prehodnotenie sumy priznanej úrazovej dávky, ktorej suma bola určená z denného vymeriavacieho základu zisteného z pôvodnej sumy vymeriavacieho základu, čiže pred jeho zvýšením o pomerné sumy z príjmu vyplateného po zániku povinného nemocenského poistenia.

Je potrebné poznamenať, že podľa prechodných ustanovení novely zákona k zmenám účinným od 1. januára 2011 nárok na úrazovú dávku, ktorý vznikol pred 1. januárom 2011, sa posudzuje a suma tejto dávky sa určuje podľa zákona účinného do 31. decembra 2010.

V novele zákona bolo navrhované zvyšovanie dôchodkových dávok o pevnú sumu, čo viedlo k návrhu osobitnej valorizácie úrazových dávok. V rámci prerokúvania novely zákona sa však predmetné ustanovenia navrhujúce nový spôsob zvyšovania na základe poslaneckého návrhu vypustili. Naďalej teda platí nezmenený spôsob valorizácie (§ 82) dôchodkových, a teda aj úrazových dávok, keďže zvyšovanie úrazových dávok nie je v zákone samostatne upravené.

Opatrením Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (MPSVR SR) č. 404/2010 Z. z. (ďalej len „opatrenie“) bolo ustanovené percento zvýšenia dôchodkovej dávky v roku 2011 o 1,8 %.

Dávkami úrazového poistenia, ktoré podliehajú každoročnému zvýšeniu, sú úrazová renta a pozostalostná úrazová renta.

Opatrením sa zvyšujú od 1. januára 2011 aj maximálne sumy týchto dávok:

- jednorazové odškodnenie,
- náhrada nákladov spojených s liečením,
- náhrada nákladov spojených s pohrebom.

Úrazová renta a pozostalostná úrazová renta (ďalej len „renta“) vyplácané k 1. januáru 2011 sa týmto dňom zvyšujú o 1,8 % sumy renty vyplácanej ku dňu zvýšenia. Renty priznané v období od 1. januára 2011 do 31. decembra 2011 sa zvyšujú o stanovené percento v opatrení MPSVR SR, t. j. o 1,8 %, odo dňa ich priznania. Suma zvýšenia renty sa zlučuje so sumou renty, ku ktorej toto zvýšenie patrí, a konečná suma zvýšenej renty sa zaokrúhľuje na celých desať eurocentov smerom nahor v zmysle § 116 ods. 8 zákona. Ak je úrazová renta priznaná v období od 1. januára 2011 do 31. decembra 2011, určí sa mesačná suma úrazovej renty podľa § 89 ods. 1 až 3 zákona a táto mesačná suma úrazovej renty sa zvýši podľa opatrenia o 1,8 % odo dňa jej priznania. Suma úrazovej renty, ktorá sa prizná v priebehu mesiaca, sa určí za tento prvý mesiac nároku ako pomerná časť sumy zvýšenej mesačnej úrazovej renty odo dňa priznania úrazovej renty do konca tohto kalendárneho mesiaca.

Príklad č. 1

Poškodenému bude priznaný nárok na úrazovú rentu v dôsledku pracovného úrazu na základe posudkovým lekárom zisteného 60-percentného poklesu pracovnej schopnosti (PPS) od 15. júna 2011. Denný vymeriavací základ určený z rozhodujúceho obdobia je 20,5479 eura. Suma invalidného dôchodku, ktorú poškodený poberá ku dňu priznania úrazovej renty, je 210,00 eura. Rozsah zodpovednosti zamestnávateľa je 100 %, pretože nebolo preukázané zavinenie zo strany samotného poškodeného.

Výpočet

1. Výpočet mesačnej úrazovej renty podľa § 89 ods. 1 až 3 zákona:

Úrazová renta = $[(30,4167 \times 0,8 \times \text{DVZ}) \times \text{PPS}] - \text{ID} = [(30,4167 \times 0,8 \times 20,5479) \times 0,60] - 210,00 \text{ eura} = 299,99966876 \text{ eura} - 210,00 \text{ eura} = 89,99966876 \text{ eura}$, po zaokrúhlení na desať eurocentov nahor úrazová renta = 90,00 eura

2. **Zvýšenie úrazovej renty podľa § 89 ods. 8 zákona o 1,8 %:**

$90,00 \text{ eura} + (90,00 \text{ eura} \times 1,8 \%) = 90 \text{ eura} + 1,62000000 \text{ eura} = 91,62000000 \text{ eura}$, po zaokrúhlení na desať eurocentov nahor úrazová renta = **91,70 eura**

Takto určená **mesačná suma úrazovej renty** sa bude poškodenému vyplácať do zmeny podmienok rozhodujúcich na priznanie nároku na úrazovú rentu, na jej výplatu a na určenie jej sumy podľa zákona od mesiaca júl 2011.

3. **Výpočet pomernej časti mesačnej úrazovej renty za mesiac jún 2011:**

Mesačná suma úrazovej renty určená podľa § 89 ods. 1 až 3 zákona po zvýšení podľa zákona sa vydolí počtom kalendárnych dní v mesiaci jún 2011 a získaná suma úrazovej renty pripadajúca na 1 deň sa vynásobí počtom dní, za ktoré má v mesiaci jún 2011 poškodený nárok na úrazovú rentu odo dňa jej priznania. Uvedeným postupom sa určí pomerná časť mesačnej sumy úrazovej renty od 15. júna 2011, zodpovedajúca počtu dní od dátumu jej priznania do konca mesiaca júna.

$(91,70 : 30) \times 16 = 3,05666666 \times 16 = 48,90666666 \text{ eura}$, po zaokrúhlení na desať eurocentov nahor úrazová renta za mesiac jún = **49,00 eura**.

Suma jednorazového odškodnenia uvedená v § 94 ods. 2 zákona (limit), na ktorú má nárok manžel alebo manželka po poškodenom, ktorý zomrel v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania, je od 1. januára 2011 maximálne **47 322,20 eura**. Každé nezaopatrené dieťa po poškodenom, ktorý zomrel v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania, má nárok na polovicu sumy jednorazového odškodnenia manžela alebo manželky poškodeného. Úhrn súm jednorazových odškodnení nezaopatrených detí nesmie v zmysle § 94 ods. 3 zákona presiahnuť sumu **47 322,20 eura**.

Príklad č. 2

Poškodený zomrel v dôsledku pracovného úrazu zo dňa 1. 2. 2011. Žiadosť o jednorazové odškodnenie (JO) si podala manželka a 4 nezaopatrené deti. Úhrn vymeriavacích základov (VZ), ktoré dosiahol poškodený v rozhodujúcom období (RO) od 1. 1. 2010 do 31. 12. 2010 u zamestnávateľa, ktorý mu zodpovedá podľa § 195 Zákonníka práce za škodu vzniknutú poškodením zdravia v dôsledku pracovného úrazu, bol 20 584,20 eura.

Výpočet

1. **Výpočet DVZ:** $20\,584,20 : 365 = 56,39506849$, po zaokrúhlení na 4 desatinné miesta nahor DVZ = 56,3951 eura.

2. JO (manželky) = $730 \times \text{DVZ} = 730 \times 56,3951 = 41\,168,423$ po zaokrúhlení na najbližších desať eurocentov nahor JO (manželky) = **41 168,50 eura**.

3. JO (nezaopatreného dieťaťa) = $\text{JO (manželky)} : 2 = 41\,168,50 : 2 = 20\,584,25$ po zaokrúhlení na najbližších desať eurocentov nahor JO (nezaopatreného dieťaťa) = **20 584,30 eura**.

4. JO (všetkých nezaopatrených detí) = $4 \times 20\,584,30 = \mathbf{82\,337,20 \text{ eura}}$, suma však prekračuje limit 47 322,20 eura.

5. JO nezaopatrených detí sa pomerne zníži takto: limit : 4

6. JO jedného nezaopatreného dieťaťa = $47\,322,20 : 4 = 11\,830,55$; pretože štvornásobok tejto sumy zaokrúhlenej ako dávka na najbližších desať eurocentov nahor by presiahol daný limit, zníži sa určená suma rovnako pre každé dieťa tak, aby ich úhrn neprekročil sumu platného limitu – tzn. na sumu **11 830,50 eura**.

Na základe uvedeného výpočtu manželka a 4 nezaopatrené deti zosnulého poškodeného budú mať z úrazového poistenia priznané dávky jednorazového odškodnenia v celkovej sume **88 490,50 eura**.

Suma náhrady nákladov spojených s liečením, ktoré poškodený účelne vynaložil na svoje liečenie v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania podľa § 100 ods. 2 zákona, sa od 1. januára 2011 zvyšuje o 1,8 % na sumu maximálne **23 661,10 eura**.

Suma náhrady nákladov spojených s pohrebom, na ktorú má nárok ten, kto uhradil náklady spojené s pohrebom, za ktoré sa považujú najmä náklady účtované pohrebnou službou, ktorá poskytla služby spojené so zabezpečením pohrebu, náklady na spolopnienie, cintorínske poplatky a pod., sa v zmysle § 101 ods. 3 zákona zvyšuje od 1. januára 2011 o 1,8 % maximálne na **2 366,30 eura**. Maximálna suma úhrnu náhrad výdavkov spojených s pohrebom (pre všetky oprávnené fyzické osoby a nezaopatrené deti) je od 1. januára 2011 taktiež **2 366,30 eura**. Na náhradu výdavkov spojených s pohrebom má nárok fyzická osoba, ktorá s poškodeným, ktorý zomrel v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania, žila ku dňu jeho smrti v domácnosti, a nezaopatrené dieťa poškodeného. Výdavkami spojenými s pohrebom, na ktoré majú tieto osoby nárok, sú náhrada výdavkov na smútočné ošatenie vo výške jednej tretiny, najviac však v sume **99,60 eura**, a náhrada cestovných výdavkov vynaložených na ich prepravu z miesta trvalého pobytu na miesto pohrebu a späť.

Ing. Renáta Sabolčáková
oddelenie metodiky úrazového poistenia
Sociálna poisťovňa, ústredie

Európska únia

Sociálne poistenie na Cypre (II)

Cyperský systém sociálneho zabezpečenia nepozná žiadneho osobitného nositeľa sociálneho poistenia. Úlohy sociálneho poistenia plní Ministerstvo práce a sociálneho zabezpečenia a Ministerstvo zdravotníctva. Správu a vyplácanie rodinných a iných sociálnych dávok vykonáva Ministerstvo financií.

Dôchodkové poistenie a spracovanie žiadostí má na starosti oddelenie pre sociálne poistenie Ministerstva práce a sociálnych vecí v hlavnom meste Cypru, v Nikózii. Popri tom existuje však aj päť obvodných úradov, ktoré sú príslušné na výber poistného a spisovanie žiadostí. Väčšina dávok cyperského sociálneho poistenia sa financuje prostredníctvom odvodov poistného. K týmto dávkam patria aj dôchodky. Odvod poistného predstavuje celkovú sumu poistného pre všetky oblasti sociálneho poistenia, do ktorého prispievajú poistenci, prípadne zamestnávateľia a štát. Povinne sociálne poistené sú osoby od 16. až do 65. roku veku vykonávajúce závislú alebo samostatnú zárobkovú činnosť, ktoré majú príjem minimálne vo výške 1,71 eura týždenne alebo 6,83 eura mesačne. Povinnosť platiť poistné spravidla zaniká dovŕšením 65. roku veku. Ak poistenec nesplnil podmienky na vznik nároku na starobný dôchodok, trvá táto povinnosť aj naďalej, najdlhšie však do dovŕšenia 68. roku veku. Na sociálnom poistení je možné sa zúčastniť aj dobrovoľne, ak už osoba v minulosti platila poistné z príjmov zakladajúcich povinné sociálne poistenie, ak boli vyššie než 52-násobok minimálneho týždenného príjmu. Od reformy z roku 2009 sa sadzby poistného postupne zvyšujú každých päť rokov až do roku 2039. Prvýkrát vzrástla sadzba poistného v apríli 2009 a v súčasnosti predstavuje 6,8 % pre zamestnancov, 6,8 % pre zamestnávateľov a 4,3 % pre štát, teda spolu 17,9 %.

Cyperský právny systém pozná tieto dávky sociálneho poistenia:

- **dávka pri uzavretí manželstva,**
- **materské a dávka pri narodení dieťaťa,**
- **nemocenské,**
- **úmrtné,**
- **dávka v nezamestnanosti,**
- **invalidný dôchodok,**

- starobný dôchodok,
- vdovský, vdovecký a sirotsky dôchodok,
- dávka po nezvestnej osobe,
- rodinné dávky,
- bolestné, invalidný dôchodok, pozostalostný dôchodok a príplatok pri starostlivosti, na ktoré vzniká nárok v prípade pracovného úrazu alebo choroby z povolania.

Z daní sa vyplácajú tieto dávky:

- sociálne dôchodky,
- sociálna pomoc,
- prídavky pre matky a deti,
- vecné dávky pri ochoreniach určitých skupín osôb, ako aj pri úraze a v stave núdze.

Dôchodkové dávky

Starobný dôchodok

Nárok na starobný dôchodok vzniká dovŕšením buď 63. alebo 65. roku veku. Na poberanie starobného dôchodku od 63. roku veku je potrebné splniť tieto podmienky:

- pri dosiahnutí dôchodkového veku v roku 2010 má najmenej 5 rokov poistenia, v roku 2011 najmenej 7 rokov a v roku 2012 aspoň 10 rokov poistenia z príjmu vo výške? minimálneho vymeriavacieho základu,
- priemerná hodnota týždenného príjmu zo zárobkovej činnosti predstavuje minimálne 70 % sumy minimálneho vymeriavacieho základu alebo osoba poberá invalidný dôchodok pri dovŕšení 63. rokov veku alebo jej nevznikol nárok na invalidný dôchodok iba z dôvodu, že pri vzniku invalidity už mala 63 rokov.

Minimálny vymeriavací základ je hodnota príjmu, ktorá sa stanovuje každoročne na základe rastu príjmov a miezd v hospodárstve krajiny. V roku 2010 bola jeho hodnota 162,22 eura týždenne, teda 8435 eur ročne.

Od 65. roku veku má poistenec nárok na starobný dôchodok, ak

- v prípade dosiahnutia dôchodkového veku v roku 2010 získal minimálne 5 rokov, v roku 2011 najmenej 7 rokov a v roku 2012 aspoň 10 rokov dôchodkového poistenia,

- priemerná hodnota týždenného príjmu zo zárobkovej činnosti predstavuje minimálne 30 % sumy minimálneho vymeriavacieho základu.

Na výpočet starobného dôchodku sa zohľadňuje poistné, ktoré bolo zaplatené za príjem do výšky sumy minimálneho vymeriavacieho základu. Z toho sa určia najskôr poistné body na každý rok. V prípade, že poistné zodpovedá najmenej poistnému z minimálneho vymeriavacieho základu, patrí jeden poistný bod. Ak je poistné nižšie, je pomerne nižší aj poistný bod. Takto získané poistné body sa sčítajú a vynásobia hodnotou minimálneho vymeriavacieho základu platného ku dňu nároku na dôchodok. Táto hodnota sa vynásobí určujúcou percentuálnou sadzbou a vydelí počtom týždňov poistenia. U dôchodcov, ktorí sa nemusia starať o živobytie niektorého z rodinných príslušníkov, má spomínaná percentuálna sadzba hodnotu 60 %. Týmto spôsobom určená suma predstavuje hodnotu týždennej základnej sumy dávky. Nazýva sa tiež základný dôchodok a slúži na výpočet aj iných dôchodkových dávok.

Dôchodok je možné poberať aj neskôr. Za každý mesiac neskoršieho poberania dôchodku sa jeho suma zvyšuje o 0,5 %. Odklad nároku na dôchodok je možný najneskôr do dovŕšenia 68 rokov veku a musí sa oň požiadať.

Ako aj ostatné dôchodky, starobný dôchodok sa zvyšuje každoročne k 1. júlu v prípade, že index životných nákladov v hospodárstve krajiny v danom roku vzrastie o viac ako jedno percento.

Invalidný dôchodok

Poistenec má nárok na invalidný dôchodok, ak

- nedosiahol vek 63 rokov,
- je práceneschopný minimálne 156 dní,
- sa predpokladá, že bude trvale práceneschopný,
- bol poistený najmenej 156 týždňov, počas ktorých platil poistné z minimálneho vymeriavacieho základu.

Predpoklad na trvalú práceneschopnosť sa považuje za splnený vtedy, ak poistenec nie je zo zdravotných dôvodov schopný dosiahnuť aspoň jednu tretinu príjmu zo zárobkovej činnosti, ktorú by dosiahla osoba s obdobným východiskovým stavom, teda napríklad s podobným vzdelaním, pracujúca v rovnakom povolani a podobne. Od 60. roku veku poistenca postačí, ak nedokáže dosiahnuť jednu polovicu príjmu zo zárobkovej činnosti v porovnaní so zdravou

osobou. Taktiež musí priemerná hodnota týždenného príjmu zo zárobkovej činnosti predstavovať minimálne 25 % sumy minimálneho vymeriavacieho základu.

Začiatok a stupeň invalidity určuje zdravotná komisia. Dôchodok sa začína poskytovať, ak je poistenec práceneschopný 156 dní a jeho práceneschopnosť bola posúdená ako trvalá. Ak bol priznaný dôchodok na určité obmedzené obdobie, posúdi zdravotná komisia stupeň schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť a nárok na invalidný dôchodok znova a následne stanoví novú lehotu na vykonanie kontrolnej lekárskej prehliadky. Nárok na dôchodok patrí najdlhšie do 63. roku veku. Po tomto dátume sa zmení na starobný dôchodok.

Výška invalidného dôchodku závisí od stupňa invalidity, ktorý určí zdravotná komisia. Plný dôchodok patrí pri invalidite v hodnote 100 %. Výpočet tohto dôchodku je rovnaký, akoby šlo o starobný dôchodok. Ak je percentuálny pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť v rozmedzí:

- medzi 75 % až 99 %, patrí dávka v hodnote 85 % sumy základného dôchodku,
- od 66,6 % do 75 %, patrí dávka v hodnote 75 % sumy základného dôchodku,
- medzi 50 % a 66,5 %, patrí dávka v hodnote 60 % sumy základného dôchodku.

Pozostalostné dávky

Cyperský dôchodkový systém pozná vdovský, vdovecký, sirotsky dôchodok a dávku po nezvestnej osobe. Vdova má nárok na vdovský dôchodok po zomretom manželovi, ak s ním žila k dátumu jeho smrti alebo ním bola vyživovaná. Vdovec má nárok na dôchodok po zomretej manželke iba v prípade, že ňou bol trvale vyživovaný, pretože nebol schopný zabezpečiť si živobytie sám. Zároveň musel zomretý manžel (zomretá manželka) byť poberať dôchodok alebo byť poistený najmenej 156 týždňov, počas ktorých platil poistné z minimálneho vymeriavacieho základu, a priemerná hodnota týždenného príjmu zo zárobkovej činnosti musela byť minimálne 25 % sumy minimálneho vymeriavacieho základu. Ak bolo úmrtie spôsobené pracovným úrazom, platia miernejšie podmienky nároku na pozostalostnú dávku. Ak sa pozostalostná osoba znova zosobáši, nárok na dávku zaniká. Je však možné požiadať o náhradu vo výške ročného úhrnu dôchodku zomretého, bez prípadných príplatkov pre ním vyživovaných rodinných príslušníkov.

Nárok na sirotsky dôchodok má dieťa, ak:

- má menej ako 15 rokov veku,

- sa štúdiom pripravuje na budúce povolanie a je vo veku 15 až 23 rokov, ak ide o ženu,
- sa štúdiom pripravuje na budúce povolanie alebo vykonáva základnú vojenskú službu a je vo veku 15 až 25 rokov, ak ide o muža,
- nie je zosobášené a trvale nie je schopné samostatne si zabezpečiť živobytie, a to nezávisle od veku a pohlavia.

Okrem toho musí byť splnená minimálne jedna z ďalších podmienok:

- zomreli obaja rodičia a jeden z nich bol poistený,
- rodičia sa rozviedli a rodič, ktorý mal právo na starostlivosť, zomrel,
- zomrel jeden rodič a pred svojou smrťou sa prevažne alebo sám staral o živobytie siroty,
- zomrel jeden rodič a žijúci rodič nemá nárok na pozostalostný dôchodok,
- zomrel jeden rodič a žijúci rodič sa opäť zosobášil.

Pri prvej a druhej podmienke nemusia byť splnené žiadne ďalšie. Pri ostatných podmienkach musia byť splnené poistnoprávne podmienky na vdovský a vdovecký dôchodok. Ak sirotsky dôchodok zanikne pre dovŕšením 17. roku veku siroty, je možné požiadať o náhradu vo výške ročného úhrnu dôchodku zomretého.

Zavedenie tzv. dávky po nezvestnej osobe sa viaže na politické nepokoje v roku 1974. Poskytuje sa v prípade pozostalých po osobách, ktorých smrť nemohla byť nikdy preukázaná a z toho dôvodu nevznikol ani nárok na vdovský, vdovecký či sirotsky dôchodok. Na vznik nároku na túto dávku musia byť splnené podmienky obvyklé pre ostatné pozostalostné dávky.

Mgr. Adrián Terek

Zákonník práce verzus nezamestnanosť

Nezamestnanosť. Problém, ktorý podľa viacerých prieskumov, trápi takmer 70 % Slovákov. Na rozdiel od minulých rokov, keď sa najviac hovorilo o sociálnych istotách mladých rodín či seniorov, dnes je stále vysoký počet tých ľudí, ktorí najmä v dôsledku hospodárskej a finančnej krízy prichádzajú o prácu. Globálne finančné trhy sa síce už pomaly spamätávajú z otrasov, ale na zlepšenie v reálnej ekonomike, a tým aj na zníženie nezamestnanosti, si bude treba ešte počkať.

Na Slovensku miera nezamestnanosti v decembri 2010 zostala na novembrovej úrovni 14,5 %. Informoval o tom Európsky štatistický úrad (Eurostat). Aj podľa výberového zisťovania pracovných síl, ktoré uskutočňuje Štatistický úrad SR, presiahla hodnotu 14 percent. Znamená to, že v závere minulého roku bolo takmer 400-tisíc ľudí bez práce. Približne polovica z nich bola nezamestnaná dlhodobo. Najväčší problém s uplatnením majú mladí ľudia so základným vzdelaním. Nezamestnaných je až 67 % z nich, so stredoškolským vzdelaním je to 29,1 % a s vysokoškolským vzdelaním 27,6 %. Toľko zo štatistiky. Podľa spoločnosti Next Finance, ktorá sa zaoberá analýzami a prognózami ekonomiky a finančných trhov, môže počet ľudí bez práce na Slovensku ešte stúpnuť. Jej odborníci nie sú však jedinými, ktorí predpovedajú takýto vývoj. Ľubomír Koršňák z UniCredit Bank si napríklad myslí, že nezamestnanosť porastie aj v nasledujúcich mesiacoch napriek tomu, že slovenská ekonomika už zaznamenáva mierne oživenie. Zvaľovať vinu iba na krízu, že spôsobila zhoršenie situácie na trhu práce, je však odpútavaním pozornosti od podstaty problému.

Bez analýzy trhu to nepôjde

Zámer podporiť tvorbu nových pracovných miest prostredníctvom aktívnych opatrení na trhu práce, ktoré prijala ešte predošlá vláda, sa totiž darí naplňovať iba čiastočne. Asi štvrtina z existujúcich dotácií a príspevkov sa nevyužíva, iné sú zneužívané a miznú sa účinkom. Chýba aj dôkladná a najmä stále aktualizovaná analýza trhu, výsledkom čoho je, že len asi tretina nezamestnaných občanov po absolvovaní rekvalifikácie nachádza prácu. Pritom v okolí Žiliny márne hľadajú šičky, v trenčianskom regióne pracovníkov obsluhy vysokozdvížných vozíkov a zváračov, úrady práce na Myjave ponúkajú pre zmenu voľné miesta v oblasti zdravotníctva a špecifických služieb. Naopak, enormný záujem nezamestnaných je o kurzy opatrovateliek, ktoré po jeho absolvovaní zvyčajne nájdu prácu v zahraničí, či o počítačové kurzy. Očakávalo sa, že po vstupe Bulharska a Rumunska zaplátajú diery na našom pracovnom trhu občania týchto krajín, ktoré patria medzi najchudobnejšie v únii. Nič z toho sa nenaplnilo. Súčasný vládny kabinet plánuje preto zaviesť viaceré opatrenia a prijať také legislatívne úpravy, ktoré pomôžu situáciu na pracovnom trhu riešiť systematicky a najmä dlhodobo. Chce nielen odstrániť prebujnený aparát a byrokráciu na úradoch, zlepšiť podnikateľské prostredie, ale predovšetkým zmeniť Zákonník práce, a tak odstrániť nepružnosť pracovného trhu.

Revolúcia v pracovnom kódexe

Zákonník práce prešiel už v minulom volebnom období viacerými úpravami. V súlade s požiadavkami EÚ neboli čiastočné pracovné úväzky, expertom Rady Európy prekážala tiež

dĺžka pracovného času u nás a skutočnosť, že na Slovensku sme mali najväčší povolený rozsah nadčasov v rámci únie. Len vďaka urýchleným legislatívnym zmenám v zákonníku neprišlo k podaniu žaloby na Slovensko za nedodržanie smerníc o pracovnom práve. S terajšou podobou tohto pracovného kódexu sú však nespokojní nielen zamestnávateľia, podľa ktorých zhoršuje podnikateľské prostredie, ale aj vláda SR. Kabinet Ivety Radičovej predstavil začiatkom februára tohto roku prvý návrh zmien v Zákonníku práce. Kým pôvodne ohlasoval najmä uvoľnenie pravidiel, teraz prichádza s väčšou ochranou zamestnancov. Slabo zarábajúcich ľudí by si mali firmy v rámci skúšobnej doby testovať iba mesiac. „Čím nižšia mzda, čím nižšie postavenie v zamestnaní, tým vyššia ochrana zamestnanca a naopak,“ vysvetlila princíp úpravy predsedníčka vlády SR. Manažérov by tak mali firmy testovať až deväť mesiacov. O tomto návrhu však budú ešte rokovať odbory a zamestnávateľia. „Sú to tézy, o ktorých sa vieme baviť,“ povedal prezident Konfederácie odborových zväzov SR Miroslav Gazdík. Naopak, firmám sa tento návrh nepozdáva. „Optimálna skúšobná lehota je dva až tri mesiace. Jeden mesiac je málo na akéhokoľvek zamestnanca. Na druhej strane deväť mesiacov pre manažérov je zasa zbytočné,“ tvrdí šéf strojárskej spoločnosti Heitec Filip Anatal. Názory na skúšobnú lehotu sa teda rôznia. Faktom je, že jej predĺženie by na jednej strane vytvorilo väčšiu možnosť preveriť schopnosti nového zamestnanca, ale na druhej strane by to uľahčilo aj jeho prepustenie z práce.

Výpovedná lehota i odstúpné?

Zrušenie súbehu výpovednej lehoty a odstúpného sa zrejme neudeje, aj keď viacerí odborníci od tohto kroku veľa očakávali. „Načo je odstúpné, keď máme poistenie v nezamestnanosti, ktoré by toto malo pokrývať, a výpovedná doba je tu na to, aby človek nezostal bez práce zo dňa na deň?“ povedal Michal Páleník z Inštitútu zamestnanosti. Aj podľa riaditeľa Inštitútu pre sociálne a ekonomické reformy (INEKO) Petra Goliáša by zrušenie súbehu výpovednej lehoty a odstúpného bol efektívny spôsob, ako dosiahnuť zníženie celkových nákladov na zrušenie pracovného miesta. To, že zamestnávateľia sú so súbehom odstúpného a výpovednej lehoty nespokojní, sa dá pochopiť. Dnes si to v mnohých podnikoch totiž jednoducho nemôžu dovoliť. Podľa terajšieho návrhu sa firma bude môcť so zamestnancom dohodnúť, ako odstúpné a výpovednú lehotu kombinovať. Definitívnu podobu by Zákonník práce mal dostať koncom apríla, a tak bude ešte čas na to, aby všetky otázky a problematické body sociálni partneri aj vzájomne prediskutovali. Isté je, že každá zo zúčastnených strán sa bude usilovať na rokovaní tripartity presadiť svoje záujmy. Vláda by mala citlivo zvážiť všetky záujmy a nikoho nezvýhodňovať.

Pomohli by investície

Nijaká vláda sa doposiaľ nedokázala s problémom nezamestnanosti na Slovensku účinne vysporiadať. Zväčša išlo iba o kozmetické úpravy. Návod na zníženie počtu ľudí bez práce vidí ekonóm Slovenskej akadémie vied Pavol Kárász predovšetkým v hospodárskom raste krajiny. „Zvyšovanie odvodov či daní ide proti rastu, a teda aj proti znižovaniu nezamestnanosti,“ dodal Kárász. Ako príklad uviedol budúcich prepustených štátnych úradníkov, ktorí sa možno rozhodnú podnikať. Zvýšené odvody a dane ich od tohto zámeru odradia a ľahko môžu skončiť v sociálnej sieti. Rovnaký názor zastáva aj analytik z UniCredit Bank Dávid Dereník. Očakáva, že znižovanie počtu úradníkov môže zvýšiť nezamestnanosť a pozitívny vývoj priemyslu ju bude ťahať smerom nadol len veľmi pomaly. Napríklad v Rimavskej Sobote nezamestnanosť stále presahuje 33 % a až v 10 okresoch na východnom Slovensku je vyššia ako 20 %. „Na návrat k predkrízovej úrovni nezamestnanosti si ešte počkáme. Dôležité budú najmä nové investície,“ zdôraznil Dávid Dereník. Podnikateľská aliancia Slovenska už avizovala, že opatrenia vlády smerujú k zlepšeniu podnikateľského

prostredia, čo by mohlo prilákať nových investorov. Ostáva dúfať, že budú dostatočne účinné a skutočne pomôžu tvorbe nových pracovných miest, resp. že budú motivovať podnikateľov na prijímanie ďalších pracovníkov.

Karol Palkovič
publicista